



Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Výběr výtvarných technik v mateřské škole

Vypracoval: Barbora Nováková

Vedoucí práce: Mgr. Martina Lietavcová

České Budějovice 2020

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce.

Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce.

Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích 16.5.2020

Barbora Nováková

Poděkování

Děkuji paní Mgr. Martině Lietavcové za cenné rady a za poskytnutí konzultací a vedení bakalářské práce. Poděkování patří také mé rodině, která mě podporovala a měla pro mě pochopení při psaní práce. Velké poděkování patří všem učitelům v mateřských školách, kteří byli ochotni podílet se na výzkumném dotazníkovém šetření.

Abstrakt

Bakalářská práce je zaměřena na výtvarné techniky a jejich využití v mateřské škole. Cílem práce je zjistit, co ovlivňuje výběr výtvarných technik a jejich zařazování učitelem v mateřské škole. Práce je rozdělená na teoretickou a praktickou část. Teoretická část je zaměřena na současné pojetí výtvarných technik v kontextu Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání. Dále je definována charakteristika předškolního dítěte, jeho vývoje od tří do šesti let se zaměřením na dětský výtvarný projev. Praktická část bakalářské práce je realizovaná formou kvantitativního dotazníkového šetření. Jedná se o výzkumné dotazníkové šetření se zaměřením na faktory ovlivňující výběr výtvarných technik učitelů v mateřské škole. Dotazníkové šetření je učeno pro učitele v mateřské škole. Výsledky šetření jsou podkladem pro vytvoření námětů konkrétních aktivit pro děti předškolního věku.

Klíčová slova: tradiční výtvarné techniky, netradiční výtvarné techniky, dítě předškolního věku

Abstract

The Bachelor's thesis is focused on fine techniques and their application in kindergarten. The aim of this thesis is to find out what affects the choice of fine techniques and their incorporating by a teacher in the kindergarten. The thesis is divided into theoretical and practical part. The theoretical part is focused on current approach to fine techniques in context of Framework educational programme for preschool schooling. Moreover the characteristics of preschool child is defined, its progress from three to six years with orientation to art expression. There are quantitative questionnaire researches in practical part of this thesis. The issue is the survey questionnaire research focusing on factors which influence the choice of fine art by the teacher in kindergarten. The questionnaire survey is intended for pedagogues in kindergarten. The results of surveys are the base for creating themes of concrete activities for preschool children.

Keywords: traditional art techniques, non-traditional art techniques, preschool child

Obsah

ÚVOD.....	8
TEORETICKÁ ČÁST	9
1 Charakteristika předškolního dítěte	9
2 Psychický vývoj	9
2.1 Vývoj poznávacích procesů	9
2.2 Myšlení.....	10
2.3 Fantazie	10
2.4 Paměť a učení.....	11
2.5 Řeč	11
2.6 Emoční vývoj.....	13
2.7 Socializace	13
3 Fyzický vývoj	14
3.1 Hrubá motorika	14
3.2 Jemná motorika.....	15
3.3 Grafomotorika	16
3.4 Lateralita	18
4 Tradiční výtvarné techniky	20
4.1 Kresba	20
4.2 Malba	23
4.3 Grafika.....	24
4.4 Plastická a prostorová tvorba.....	25
5 Netradiční výtvarné techniky	26
5.1 Koláž.....	26
5.2 Dekoláž.....	26
5.3 Land art	26
5.4 Muchláž.....	26

5.5	Malování na textil	26
5.6	Origami.....	27
5.7	Enkaustika	27
5.8	Roláž.....	27
5.9	Dekupáž.....	27
6	Pojetí výtvarných technik v kontextu RVP PV	28
PRAKTICKÁ ČÁST		30
7	Cíl práce	30
8	Metodologie	30
8.1	Charakteristika zkoumaného vzorku	30
8.2	Realizace a výsledky dotazníkového šetření	31
9	Závěr praktické části	49
10	Diskuse	51
ZÁVĚR.....		53
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....		54
SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ		56
SEZNAM GRAFŮ.....		57
SEZNAM OBRÁZKŮ.....		58
SEZNAM PŘÍLOH		59

ÚVOD

Pro děti předškolního věku je naprosto přirozené poznávat své okolí. Prožité zážitky, pocity i zkušenosti sdělují pomocí prvních výtvarných pokusů a jejich snahou je zanechat světu čáru, malbu nebo třeba jen skvrnu. Pomocí výtvarných technik se u dětí nastupujících do mateřské školy rozvíjí hrubá i jemná motorika celkově grafomotorika jako taková. Děti pracují s různými materiály, objevují tvořivé myšlení, estetické cítění, učí se soustředění a těší se z toho, že vytvořily nějaký výtvar. Z této radosti plyne i touha učit se něco nového.

Výběr výtvarných technik v mateřské škole je téma, které mě oslovilo na první pohled. Mám mnoho dobrých důvodů pro výběr tohoto téma. Od první třídy základní školy jsem docházela na kroužky se zaměřením na výtvarná tvoření. Paní učitelkou v mateřské škole chci být od šesté třídy základní školy. Střední pedagogická škola vyžadovala jako jednu z podmínek přijetí složení talentové zkoušky z výtvarné výchovy. Z tohoto důvodu jsem pro zlepšení svého výtvarného projevu navštěvovala výtvarný odbor na základní umělecké škole.

Práce je rozčleněná na dvě části. V teoretické části se budu věnovat současnému pojetí výtvarných technik v souvislosti Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání. Následně definuji podstatu předškolního dítěte od tří do šesti let se zaměřením na dětský výtvarný projev. Praktická část bude věnována kvantitativnímu dotazníkovému šetření. Hlavním cílem výzkumného šetření bude zjistit, co ovlivňuje výběr výtvarných technik u učitelů v mateřských školách. Respondenti výzkumného dotazníkové šetření budou učitelé všech věkových skupin v mateřských školách z celé České republiky.

Osobně jsem se setkala s názorem učitelů v mateřské škole, že netradiční výtvarné techniky jsou příliš náročné na přípravu, složité na organizaci dětí a překračují materiální možnosti třídy. Z mého pohledu je důležité utvářet pro předškolní děti v mateřské škole atmosféru s dostatkem mnohostranných podnětů k jejich aktivnímu rozvoji, připravovat pro ně složitější úkoly, seznamovat je s novými materiály i s využitím tradičních i netradičních výtvarných technik.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Charakteristika předškolního dítěte

Předškolní věk můžeme chápat v širším slova smyslu jako věk jedince od narození až po nástup do základní školy. V užším slova smyslu je období nazýváno „věkem mateřské školy“. V tomto věku dochází k zaujímání postavení u vrstevníků vlivem dovedností ve hrách, které jsou důležité pro následující rozvoj samostatnosti dítěte (Langmeier & Krejčířová, 2006).

Podle Bednářové a Šmardové (2006) spadá doba nástupu do mateřské školy k zásadnímu období v životě jedince. Vstupem do MŠ začínají nové povinnosti, pravidla, normy, rozšiřuje se zájem o kontakt s vrstevníky a dochází zde k vytváření mezilidských vztahů.

Dítě v předškolním věku formuluje svůj individuální postoj na svět pomocí kresby, příběhů a hrou. V nich se zcela projeví dětské myšlení i emocionální prožívání. Dochází k naplňování dětského požadavku srozumitelnosti světa, který má jednoznačně danou strukturu a vztahují se k němu jednoznačné normy. Takový svět se zdá dítěti věrohodný a dokáže se v něm jednoduše orientovat (Vágnerová, 2012).

Předškolní období řadíme do jedné z nejdůležitějších etap ve vývoji člověka. Období neustálého a opakujícího se hledání rovnováhy. A zároveň období neutuchajícího zájmu o okolní jevy (Cejpková, 2015). Během předškolního období dítě udělá zásadní skok ve svém vývoji. Naučí se srozumitelně komunikovat a zajímat se o okolní svět. Dále se rozvíjí po rozumové stránce, v pohybové a smyslové oblasti (Špaňhelová, 2004).

2 Psychický vývoj

2.1 Vývoj poznávacích procesů

Vágnerová (2012) ve své knize uvádí, že dítě nejprve poznává nedaleký svět a souběžně se snaží porozumět pravidlům.

2.2 Myšlení

U dětí v předškolním věku nedochází ještě při myšlení k akceptování zákonů logiky. Myšlení dosud není zcela správné a úplné. Při intuitivním uvažování dochází k výběru informací a následnému určitému stylu přetvoření (Vágnerová, 2012). Langmeier a Krejčířová (2006) nazývají intuitivní myšlení jako názorové. V této chvíli je dítě schopno přemýšlet o celých pojmech, které se utvářejí na bázi zachycení největších podobností. Dítě již zvládá vyvodit závěry, ale samotné logické myšlení mu činí zjevné potíže. Autoři rozdělují symbolické a předoperační myšlení do několika pojmů. Jedná se o to, jak dítě nazírá na svět pomocí egocentrismu. A dále jakým způsobem zpracovává informace prostřednictvím magičnosti, antropomorfismu, artificialismu i absolutismu.

Egocentrismus - dítě vnímá pouze vlastní názor, ostatních si nevšímá.

Antropomorfismus - dítě přiřazuje neživým vlastnosti podnětů živých.

Magičnost - dítě si pomáhá vysvětlovat děje okolo sebe na základě fantazie. Dochází k úpravě skutečnosti od reality. Prozatím není schopné se orientovat mezi skutečností a fantazijními představami.

Artificialismus - dítě usuzuje, že všechno se „dělá“.

Zatímco Vágnerová (2012) ještě k egocentrismu, antropomorfismu, magičnosti a artificialismu přidává i absolutismus.

Absolutismus - je mínění dítěte v jednoznačnou a definitivní skutečnost.

2.3 Fantazie

V předškolním věku děti nerozumí všemu v jejich okolí. V případě nejasností si vysvětlují realitu po svém. Dochází ke zkreslení informací a zároveň neuvědomění, že je skutečnost odlišná. Děti potřebují chápat a cítit jistotu a orientaci ve světě. Předškolní děti záměrně spojují fantazijní představy se svými vzpomínkami, které jsou ovlivněny nezralostí, nynějšími potřebami a emocionálním laděním. Z pohledu dětí se jedná o skutečnost a jsou o opravdovosti silně přesvědčeny. Fantazie je v tomto věku nezbytná k vytváření citové a rozumové vyrovnanosti (Vágnerová, 2012).

2.4 Paměť a učení

Vývoj paměťových schopností záleží na zrání mozkových center a v příležitostech je rozvíjet. Paměť závisí na vývoji všech ostatních poznávacích schopností. Proces myšlení napomáhá informace přesněji zpracovat a následně si je zapamatovat. Na zapamatování má vliv to, co dítě v danou chvíli považuje za podstatné. Během nepřetržitých poznávacích schopností dochází k vylepšení krátkodobé i dlouhodobé paměti (Vágnerová, 2012).

Vágnerová (2012) vymezuje paměť na tři části:

- **Vývoj explicitní sémantické paměti** při kterém, dochází ke zvětšení výkonosti a stoupá rychlost získávání informací. Je to zejména ovlivněno zráním vybraných mozkových center. Pro dlouhodobé zapamatování si znalostí je důležitou podmínkou míra předložených informací.
- **Explicitní epizodická paměť** se využívá k vstřípení rozličných událostí, které jsou upravovány formou krátkých příběhů. Na podporu epizodické paměti je podstatné, na jakém vývojovém stupni se uvažování dítěte v daném období nachází.
- **Implicitní, procedurální paměť** je nevědomé zapamatování si různorodých aktivit a poznatků. Implicitní paměť se využívá při všedních situacích. Dítě se inspirováno sledováním a příkladem druhých lidí.

2.5 Řeč

Komunikační schopnosti se u dětí od tří do šesti let velmi výrazně mění a posouvají vpřed. Řeč tříletého dítěte není ještě příliš dokonalá. Dítě hlásky zaměňuje, vyslovuje nepřesně nebo zcela vynechává. Projevuje zájem o říkanky, písničky a o komunikaci celkově. Během čtvrtého a pátého roku se převážná část dětí zdokonalí. Při příchodu do základní školy vady řeči zmizí buď samovolně, nebo za pomoci logopeda (Langmeier & Krejčířová, 2006).

Zatímco, tak Kutálková (2010) uvádí, že sykavky se u dětí okolo tří let začínají fixovat. Výjimku tvoří hlásky l, r a ř. Děti se již dovedou domluvit bez větších obtíží. Hlásky buď zamění, nebo vyvodí jinou hlásku v artikulačním okrsku. Mezi třetím a čtvrtým rokem nastává takzvané období otázek. K nejčastější otázce určitě patří „proč“ nebo „a proč“.

Dítě ustavičně vyžaduje od rodičů odpovědi, ti odpovídají, nicméně dítěti odpovědi nestačí, i přestože odpovědi na kladené otázky znají. Příčinou dotěrných otázek je jen snaha o to, popovídat si s dospělou osobou.

Podle Bytešnickové (2012) se u dětí okolo čtvrtého roku života objeví fáze intelektualizace řeči, která trvá až do dospělosti. Dochází k pochopení obsahu sdělení, rozlišení konkrétních pojmů od abstraktních, rozšíření slovní zásoby a zpřesnění gramatiky jako takové. Na vývoj mluvené řeči mají největší vliv tyto faktory:

- stav centrální nervové soustavy
- úroveň intelektových schopností
- úroveň sluchové percepce
- úroveň motorických schopností
- úroveň zrakové percepce
- vrozená míra nadání pro řeč
- jazyk a vlivy sociálního prostředí

Dělení vlastního vývoje řeči dle Klenkové (2006) začíná stádiem emocionálně volným. Pokračuje asociačně reprodukcí, přes stádium logických pojmů a v poslední řadě intelektualizaci řeči.

Podle Klenkové (2006) rozlišujeme tyto stádia vývoje předškolního dítěte:

Stádium emocionálně volní

Projevuje se během prvního až druhého roku. Dítě začíná sdělovat svoje pocity, prosby a přání. Zatím jde o jedno až dvouslabičná slova. Toto stádium ještě obsahuje jedno podstádium nazývané *egocentrické*. Dítě opakuje slova vyřčená osobami v jeho okolí. Toto označujeme jako období prvních otázek.

Stádium asociačně reprodukční

Také i dále se objevuje kolem druhého roku věku. Slova, která dítě slyšelo ve spojení s určitým významem, přenesse na další podobná. Během druhého a třetího roku nastává k obrovskému rozvoji komunikačních schopností.

Stádium logických pojmů

Zpravidla nastává okolo třetího roku věku dítěte. V tomto stádiu vznikají z obecných označení slova, mající obsah. Velmi výrazně se navyšuje slovní zásoba. U některých dětí dochází během třetího roku k vadám řeči při reprodukci hlásek, slov i slabik.

Stádium intelektualizace řeči

Formuje se od čtyř let až do dospělosti člověka. Dochází k upřesňování pojmů a jejich významu. Dále k získávání stále nové slovní zásoby. Upřesňuje se gramatická stránka řeči.

2.6 Emoční vývoj

Děti v předškolním věku zpravidla nemívají negativní nálady. Jejich emoce jsou stále proměnlivé a intenzivní. Děti se dokážou smát a téměř ve stejném okamžiku brečet. Veškeré emoce bývají spojeny s aktuální situací. Při převyprávění příběhů si děti umí vybavit, jaké prožívaly emoce. Změny v emočním prožívání jsou ovlivněné mírou zralosti centrální nervové soustavy (Vágnerová, 2012).

2.7 Socializace

Podle Langmeiera & Krejčířové (2006) emoční vývoj úzce souvisí se socializací dítěte. Socializaci autoři definují jako uvedení dítěte do společnosti. Socializace se skládá ze tří vývojových aspektů:

- ***Vývoj sociální reaktivity***, do něhož řadíme rozlišení emočních vztahů k osobám v nedalekém a vzdálenějším okolí.
- ***Vývoj sociálních kontrol*** jde v první řadě o vývoj norem, které si dítě postupně tvoří na bázi zákazů a příkazů od dospělých osob v jeho okolí.
- ***Osvojení sociálních rolí*** jsou vzorce chování jedince, které jsou předpokládány dalšími členy společnosti.

Zatímco Vágnerová (2012) uvádí, že předškolní věk je brán jako doba přípravy na život ve společnosti. Dítě se učí ovládat nové role a přizpůsobit se okolí. Intenzivnější setkávání se novými lidmi napomáhá dítěti získávat nové poznatky i zkušenosti potřebné pro další život dítěte.

3 Fyzický vývoj

Fyzický vývoj nás může upozornit na případné odchylky v dospívání dítěte. Dítě nejprve zvedá hlavu, otáčí se, sedí, leze po čtyřech, stojí a poté chodí (Otevřelová, 2016). Bednářová & Šmardová (2007) zmiňují, že v předškolním věku dítěte pohybové aktivity a obratnost podstatnou měrou umožňují dítěti účastnit se kolektivních činností s ostatními dětmi. Pomalé pohyby a zdatnost má dopad na výběr upřednostněných aktivit. Když není dítě ve vybrané aktivitě příliš úspěšné, většinou vyhledává jinou činnost. Zpravidla se jedná o činnosti buď z okruhu nebo sféry jemné či hrubé motoriky a grafomotoriky. Podle Špaňhelové (2004) v předškolním období dochází k obrovskému zlepšení motorických schopností. Zlepšení motorické zdatnosti se ukáže při zvyšující se samostatnosti. Dítě se dokáže samostatně najíst, obléct, svléct a postupně momentálně potřebuje mnohem menší pomoc od dospělé osoby (Langmeier & Krejčířová, 2006).

3.1 Hrubá motorika

Zelinková (2001) píše, že hrubou motorikou míníme prohyby velkých skupin svalů. Zařazujeme sem například lezení, chůzi a běh. Motorika začíná již v novorozeneckém období, ale má spíše reflexní základ. Dítě ležící na hřbetu samovolně pohybuje horními i dolními končetinami. V průběhu roku dítě zvládne zvednout hlavu, opírat se o ruce a následně držet hlavu i sednout si. Během kojeneckého období je dítě schopno lezení. Okolo deseti až dvanácti měsíců se dítě začíná stavět a opírat se o nábytek. V průběhu batolecího období zmizí lezení a začíná převládat chůze. Dále okolo jednoho až dvou let dítě umí strkat do míče, chodit po schodech a běhat. Ve dvou a půl letech dítě jezdí na tříkolce a skáče sounož. Tempo rozvoje hrubé motoriky není v předškolním období již tak rychlé. Jde spíše o zdokonalování koordinace, plynulosti i přesnosti pohybů. Dítě v předškolním věku je schopno ovládat první složitější sportovní aktivity jako je jízda na kole nebo koloběžce, bruslení a lyžování.

Do hrubé motoriky zařazujeme elementární pohyby. Jestliže dítě nezvládá kreslení či psaní je na vinně hrubá motorika. Proto je nezbytné se na ni přímo zaměřit. Všimnout si pohybů při hrách, chůzi, lezení, chytání, házení, chůzi po schodech a podobně. Pro děti s obtížemi hrubé motoriky je vhodné umožnit jim více spontánního pohybu, do nějž

patří například běh a skákání. Dále bychom měli pohyby obohatit o zdravotní cviky a rytmické cvičení. Pokud nedojde ke zlepšení rozsahu pohybu, je patřičné doporučit návštěvu odborníka (Bednářová & Šmardová, 2006).

3.2 Jemná motorika

„Jemná motorika představuje schopnost manipulace s drobnými předměty, jedná se o zručnost prstů a ruky“ (Doležalová, 2010, s. 37).

Podle Zelinkové (2001) vývoj jemné motoriky nejprve vychází z hrubé motoriky. Pohyb horních končetin probíhá od ramene až k prstům. V rámci batolecího období se zlepšuje koordinace celkového pohybu. Od 15. až 18. měsíce je dítě schopno umístit předmět tam, kam přesně chce. Středem zájmu jsou hlavně hry s kostkami, stavebnicí, výtvarné činnosti jako je malování, kreslení i modelování, dále navlékání korálků, hra na hudební nástroje nebo cvičení sebeobsluhy.

Bednářová a Šmardová (2006) prezentuje, že při rozvoji jemné motoriky využíváme každodenních činností. V předškolním věku se dítě pokouší imitovat dospělé a pomáhat jim. Proto je vhodné využívat chvíl, kdy dítě chce spolupracovat na činnostech s dospělou osobou. Dítě chce mít pocit, že i jeho činnost má smysl. Například, když dítě navlečena šňůru korálky, neměli bychom je hned vyvléci, ale třeba je vystavit nebo je nosit. Pokud uděláme opak, dítě ztrácí chuť k výkonu aktivit.

Výtvarné činnosti, které napomáhají k rozvoji jemné motoriky:

- **Modelování:** z těsta, modelovacích hmot (plastelíny, modelíny) a dalších vhodných materiálů. Materiály můžeme mačkat, válet, krouživým pohybem vytvarovat tvar apod.
- **Malování:** nejprve využíváme prstové barvy. Poté přecházíme na temperové či vodové barvy.
- **Obtiskování:** je možné si vyrobit vlastní razítka, nebo je koupit. Dále můžeme obtiskovat předměty běžné potřeby pouze natřené barvou.
- **Mačkaní papíru:** vytváření menších či větších koulí z různých druhů papíru.
- **Střihání:** nejprve stříháme proužky a rohy papíru, později přestřiháváme větší plochy. Buď stříháme podle čáry, nebo dané tvary bez označení.

- **Vytrhávání z papírů:** tím myslíme vytrhnutí menších kousků, ze kterých skládáme mozaiky, dále můžeme vytrhávat různé tvary.
- **Lepení:** různých geometrických tvarů, obrázků a vytváření barevných koláží.

Doležalová (2010) zmiňuje, že při rozvoji jemné motoriky nejprve vycházíme větších pohybů k menším. A stejně také postupuje od velkých předmětů k menším. Podle Otevřelové (2016) je nutné dětem nabízet různorodé manuální činnosti. Ruční práce nerozvíjí pouze jemnou motoriku, ale i myšlení. Zatímco Cejpková (2015) publikuje, že jemná motorika se velmi dobře trénuje za pomoci tahů štětcem. Dítě pak uchopuje tužku stejným způsobem jako štětec. Nejvhodnější je využívat tlustý štětec pro lepší držení. Pro dítě je přínosné měnit tloušťku štětců. Postupně dochází k přesnému úchopu. Běžným problémem tříletých dětí je tvrdé držení a tlačení na tužku. Zásluhou štětce je, že děti zvládnou volně vést ruku po papíře.

3.3 Grafomotorika

„Jedná se o pohyby ruky, jež jsou ovlivňované psychikou a jež zanechávají grafickou stopu vyjadřující nějaký význam“ (Doležalová, 2010, s.12).

Vývoj grafomotoriky

Looseová, Piekertová a Dienerová (2007) rozdělují ve své knize vývoj grafomotoriky podle věku dítěte a názvu úchopu:

2-4 měsíce nahodilé uchopení

4-6 měsíců dlaňovitý úchop

11-13 měsíců pinzetový úchop, izolované používání ukazováku

16-18 měsíců první práce s tužkou většinou náhodné

18-24 měsíců dovnitř otočený příčný úchop, začíná vědomé řízení pohybu

2-3 roky děti začínají čmárat

3- 4,5 roku příčný úchop s nataženým ukazovákem, dítě začíná vytvářet pravidelné souvislé pohyby během kreslení, dále může vytvářet pohyby určitým směrem, umí tužku držet v prstech a skládat papír.

4,5- 5 let dovede uchopit štětec, nastává období zvané „hlavonožec“, který ztělesňuje lidskou postavu.

5-7 let dítě kreslí se správně uchopenou tužkou, dokáže samostatně nakreslit i obkreslit postavy.

Podle Otevřelové (2016) do grafomotoriky jako takové patří psychické i motorické činnosti významné pro kreslení, psaní a malování. Grafomotorika se opírá o základy rozvinuté hrubé motoriky, motorické koordinace a vzrůstající vývoj pohybového systému od paží až po prsty. Kromě toho můžeme zkoumat vyspělost psychiky a aktuální emoční stav.

„Termínem grafomotorika rozumíme tu část jemné motoriky a psychických funkcí, kterou potřebujeme při kreslení a psaní, a jejíž stupeň vývoje významnou měrou poznamenává kresbu i písemný projev“ (Bednářová & Šmardová, 2006, s. 5). Děti mladší čtyř let není potřebné úmyslně nebo schválně vést ke grafomotorickým listům. Důležitější je nechat dětem volný prostor pro jejich spontánní kreslení. Rovněž bychom měli rozvíjet hrubou motoriku nenuceným pohybem a přidávat postupně i jemnou motoriku. Grafomotorické cvičení by se mělo nabízet dítěti pouze v případě jeho zájmu. V prvních grafomotorických listech by se měly objevovat pouze rovné čáry, dále se přidávají kruhy a další tvary. Když dítě po čtvrtém roce samovolně neprojevuje zájem o kreslení, je patřičné mu ve větší míře nabízet psací náčiní. Během pátého roku je podstatné pravidelně zařazovat grafomotorická cvičení na uvolnění ruky. Jestliže se dítě cvičením vyhýbá, může to být známka opožděného vývoje grafomotorických schopností. Jestliže se rozhodneme dětem pomoci v rozvoji jejich grafomotorických dovedností, je potřebné se orientovat ve vývoji grafických prvků. Pokud zvolíme pro děti neadekvátní vývojově vyšší prvek, nedochází k rozvoji kresby, ale dochází spíše k opačnému efektu. Obtížnost prvků a současně i provedení volíme na základě aktuálních možností dětí. Autorky rozdělily grafické prvky do čtyř skupin podle schopností dětí ve specifickém věku (Bednářová & Šmardová, 2006).

I. Skupina prvků

Je skupina, pro niž je charakteristický věk od tří až do čtyř a půl let. Tato skupina přímo navazuje na období čmáranic. Zařazujeme sem hlavně rovné čáry a kruhy. Převážná

část dětí začíná u svislých čar a poté volí vodorovné čáry. Po čase se čára uzavře v kruh. Tímto způsobem mohou vzniknout první „hlavonožci“. Dále do této skupiny zahrnujeme kreslení teček, oblouků a šikmých čar.

II. Skupina prvků

Je skupina určená pro děti ve věku čtyř až pěti a půl let. Pro správné provedení těchto prvků je zapotřebí větší rozpětí a koordinované pohyby. Spadají sem spirály, vlnovky, elipsy a zuby. Spirály jsou náročné pro koordinaci a odhadnutí vzdálenosti mezi čarami. Pro zvládnutí vlnovky požadujeme zvládnutí horního a spodního oblouku. Elipsa vzniká na základně přirozených pohybů v zápěstí a patří k méně obtížným prvkům. Zuby vyžadují ovládnutí šikmých čar a změnu ve směru vedení čar.

III. Skupina prvků

Je skupina prvků, která je typická pro děti od pěti do šesti a půl let. Prvky v této skupině znovu vyžadují koordinaci ruky a nově rozsah pohybu vertikálním i horizontálním směrem, který využíváme při psaní. Zahrnuje zde horní i spodní smyčky, spodní i horní oblouky s vratným tahem a smyčky a další podobné prvky.

IV. Skupina prvků

Mezi základní prvky čtvrté skupiny zařazujeme elementy písma. Není však nezbytné, aby děti zvládaly písmena před začátkem školní docházky. Na druhou stranu můžeme je s nimi seznamovat za pomoci hry. Patří sem například stoupající šikmá čára s mírným prohnutím, srdcovka, horní zátrh, dolní zátrh a další.

3.4 Lateralita

Slovo pochází latinského *lateralis*, což znamená v přesném překladu „ležící na straně, boční“. Konkrétně jde o spolupráci pravé a levé mozkové hemisféry jedince. Dále o rozdíly párových orgánů pravého a levého (Bednářová & Šmardová 2006).

„Přednostně užívaný orgán se stává tzv. vedoucím, druhý zůstává tzv. pomocným. Lateralita je odrazem dominance tj. funkční asymetrie mozku, funkční převahy jedné z obou hemisfér pro různé činnosti“ (Bednářová & Šmardová, 2006, s.39).

Otevřelová (2016) popisuje, že výrazem lateralita nazýváme souhrn odchylek párových orgánů v pravidelnosti organismu, které se řídí podle střední roviny těla. Zaměřujeme

se na lateritu oka, ruky, nohy a ucha. Rovněž autorka dělí lateralitu podle přednostního užívání ruky na pět stupňů:

- vyhraněnou pravorukost
- méně vyhraněnou pravorukost
- nevyhraněnou lateralitu
- méně vyhraněnou levorukost
- vyhraněnou levorukost

Vývoj laterality je naprosto přirozený. Ve třech letech dítě může obě ruce střídat. Po čtvrtém roku se přednost pravé či levé ruky stabilizuje. Problematika leváctví se týká 10 % dětí. Sovák (1962) zmiňuje, že u leváka, který byl násilně přecvičován na praváka již v nízkém věku, mohou nastat odchylky v rozvoji řeči a motoriky. Přecvičovaný levák má levou hemisféru nevedoucí. Jedná se o hemisféru pouze pomocnou, tudíž není hlavní. Nemůžeme tedy čekat, že výkony u přecvičovaného leváka budou stejné jako u rodilého praváka.

Bednářová & Šmardová (2006) rozdělují lateralitu na tyto druhy:

- **genotypická** - shoduje se s vrozenou dominancí.
- **fenotypická** - se dá upravit vlivem prostředí například přecvičený levák.
- **z nutnosti** - po naprostém vyřazení orgánu, který byl prvotně vedoucím. Dojde k velkému omezení jeho funkcí, tudíž je nutné obrátit se na původně pomocný orgán.
- **patologická** - po vyloučení vedoucí hemisféry přebírá hlavní úlohu a je převedena na pomocnou hemisféru.

4 Tradiční výtvarné techniky

Uždil (2002) ve své publikaci uvádí, že počátky dětské výtvarné „řeči“ jsou přirovnatelné k řeči mluvené. Na začátku dítě pouze vydává zvuky, které nic neznamenaají. Dále je dítě schopno spojit slovo s reálným významem, tak je to i počátky výtvarného projevu. Roeselová (1996) rozdělila výtvarné techniky na kresbu, malbu, grafiku a plastickou i prostorovou tvorbu.

4.1 Kresba

„Kresba je přirozenou součástí vývoje dítěte, je pro ně hrou, zábavou, je možností něco vytvářet, vyjádřit se, obvykle dítěti přináší radost a uspokojení“ (Bednářová & Šmardová, 2006, s. 9).

Podle Roeselové (1996) patří kresba mezi nejzákladnější výtvarné projevy dítěte. Tužka se stává prostřednictvím jeho hry. Nejvíce ho přitahuje vytvářet linie, tečky, kroužky a čmáranice. Postupně začíná čmárat vědomě a všímá si podobnosti jeho kresby s prostředím okolo něho. Dále pak kreslí ovály nebo kolmice, ale postupem času znázorňují symboly podobající se lidem a stromům. Kresbou je dítě schopno vystihnout některé abstraktní pojmy, postoje a myšlení.

Cikánová (1992) se své ve knize zamýšlí nad tím, jak ve výtvarném projevu děti vyjadřují své zármutky i radostné chvíle. Napomáhá si rozumově i citově reagovat na okolní svět. Výtvarný svět pomáhá dětem přemístit se ze skutečnosti do světa jejich fantazie a představ. Špaňhelová (2004) poukazuje na skutečnosti, že kresba dítěte se stává dokonalejší. Přes kresbu hlavonožce až po lidskou postavu s přesnými proporcemi a nejrůznějšími detaily.

Paralelně stoupá schopnost napodobit kresbou vlastní vizi. Tříleté dítě něco nakreslí a až po dokreslení je schopno svou kresbu, pojmenovat a to i přesto, že se výtvar danému předmětu ani z daleka nepodobá. Čtyřleté dítě už je schopné skutečnějšího obrazu, i když prozatím jen v hrubých obrysech, do nichž patří hlava, horní i dolní končetiny, ústa a oči. Dítě již většinou začíná kreslit s určitou představou, ale ve výsledku se může všechno změnit. Pětileté dítě kreslí přesnou představu, která se v průběhu kreslení nemění. Kresba je stále propracovanější a více zaměřená na detaily. Dochází ke zlepšení motorické souhry (Langmeier & Krejčířová, 2006).

4.1.1 Vývojová stádia kresby

Pozornost o kresbu se začíná u dítěte projevovat velmi brzy, to znamená od chvíle, kdy je schopno samostatně zacházet s předměty. Nejprve kreslení vychází z rozsáhlého rozmachu celé paže. Postupně se časem přidává loketní a zápěstní kloub. V tento moment je dítě způsobilé čmárat různými směry. Tím pádem vytváří změti čar, které nejsou nijak organizované a jakkoliv se překrývají. Vzájemným prolínáním vznikají neplánovaně oblouky, kolečka, polokruhy atd. Období do tří let dítěte považujeme za přípravné stádium. Během třetího roku dítě zvládá nakreslit kruh, nepravidelný ovál a dále svislou i vodorovnou čáru. Z těchto tvarů umí dítě později znázornit slunce, dům i lidskou postavu (Bednářová & Šmardová, 2006).

Podle Uždila (2002) za úplné začátky kresby považujeme čmáranice. Dítě uchopí tužku a vede tahy na papíru i mimo něj a někdy i ve vzduchu. Pro dítě je důležitější, že má možnost vyjádřit se kresbou než výsledný výtvar. Dále se pak začínají znázorňovat další části těla, které kreslí ve svislém směru a berou v potaz horní i dolní končetiny. Přichází období nazývané **hlavonožec**. Bednářová a Šmardová (2006) uvádí, že dítě kreslí hlavonožce mezi třetím a čtvrtým rokem.

„Jedná se o nepravidelný kruh představující hlavu, ke které je z některé strany přikreslená zvlněná čárka zastupující ostatní tělo“ (Bednářová & Šmardová, 2006, s. 18).

Kdyžto Davido (2001) vymezila vývoj kresby do těchto období:

Období „skrvn“

Kresba není zatím příliš zdařilá, což hned nemusí znamenat příznak mentální zaostalosti.

Stadium „čmáranic“

První kresby si vytvářejí děti ve stáří okolo jednoho roku. Tužka slouží jako prodloužení ruky. Děti většinou začínají kreslit všemi směry. U většiny případů je dítě schopno zaplnit velký formát papíru. Jestliže dítě nevyhledává prostor pro samovolnou kresbu, může to být jeden ze znaků opožděného vývoje dítěte. Tyto děti z většiny případů neumí ani správně držet náčiní.

Stadium „čárání“

U dítěte se probouzí touha napodobovat psaní dospělé osoby. Ovšem dítě neumí udržet soustředěnou pozornost. Původní nápad se během kreslení mění na jiný, nebo kresbu nedokončí. Na druhou stranu je dítě již schopno pojmenovat svůj nákres.

Stadium „hlavonožců, univerzálních postav“

V období mezi třetím a pátým rokem dítě kreslí postavu tj. hlavonožce. Většinou se jedná o znázornění samo sebe. Schéma kolečka zobrazuje hlavu a trup. Z něhož jsou přikreslené dvě čárky znázorňující nohy, a jsou ještě doplněné dalšími čarami připomínající ruce. Postupem času přibývají postavě detaily, jako jsou oči, ústa nebo uši.

Zatímco Vágnerová (2012) píše, že stádium hlavonožce začíná již ve třech letech. Dětská kresba vychází ze znalosti svého těla, ale i výsledkem sledování ostatních lidí.

Roeselová (1996) uvádí ve své publikaci, že dětský výtvarný projev se zobrazuje čtyřmi formami: kresba z představy, kresba motivovaná skutečností, studijní kresba a kresba navrhovaná.

Kresba z představy jde nejprve o ilustrační charakter. Později dítě výtvarně interpretuje a vypráví o svých představách a zkušenostech z okolního světa. Pokračuje v představách, prožitcích, vypráví o všem a už je schopno interpretovat výtvarným jazykem.

Kresba motivována skutečností využívá prvního dojmu z pozorování. Dokáže ovlivnit přístup dítěte k realitě. To co, dítě aktuálně zaujme, stane se objektem kreslení.

Studijní kresba je verze kresby podle reality. Zahrnuje kresbu rostlin, předmětů denní potřeby, zvířat, krajiny až po zátiší.

Návrhová kresba upravuje návrh pro uskutečnění jiným materiálem případně se věnuje pozornost alternativním řešení výtvarného problému.

Vágnerová (2012) kresbu rozděluje do tří fází:

- ***Presymbolická, senzorická fáze***

V níž dítě zobrazuje realitu tak, jak ji vnímá samo. Kresba postupuje mnoha fázemi. Zprvu ještě nemá vyhraněný symbolický význam.

- **Fáze přechodu na symbolickou úroveň**

U dítěte dojde k uvědomění si, že čmáraní může být způsob ke znázornění reality. Kresba je následně pojmenována podle podstatného znaku, jenž je typickým pro vybraný objekt.

- **Fáze primárního symbolického vyjádření**

Dítě zvládá nakreslit svou představu i konkrétní objekty.

Zatímco Macko (1975) kresebné techniky rozdělil na kresbu pastelem, uhlem nebo rudkou, tužkou, dřívkem, perem, trubkovým nástrojem (fixem) a štětcem, také Roeselová (1996) vymezila techniky na techniku se suchou a mokrou stopou. Do technik suchou stopou zařadila kresbu tužkou, rudkou, uhlem. A do technik mokrou stopou zahrnula perokresbu, kresbu dřívkem, štětcem a fixy.

4.1.2 Pracovní návyky při kreslení

Mezi základní návyky při kreslení patří vhodné držení těla. Dále uvolnění ruky a následně uchopení příslušného náčiní. Po dětech vyžadujeme špetkový úchop náčiní. Důležité je dbát na správné držení náčiní hned od samotného začátku. Pro dítě je následně velmi složité odstranit odchýlení od správných návyků (Havlíková, 2019). Bednářová a Šmardová (2007) píší ve své publikaci, že mezi elementární návyky patří držení tužky špetkovým úchopem. Sledujeme postavení ruky, jestli dítě nevyvrací zápěstí a tvoří pohyb z velkých kloubů. Dále je důležité zkontrolovat, jaký vyvíjí tlak na podložku. V poslední řadě sledujeme, jakým stylem je čára vedena. Čára může být plynulá, přerušovaná, kostrbatá a rovná. Důležitý je i samotný tvar náčiní, který podporuje správné držení. K nevyhovujícím materiálům patří široké křídly a fixy. Vhodnější je využívat na první kreslení takzvaný trojhranný program, který dětem umožňuje oporu. Každá strana slouží k opoře jednoho prstu. Nevyužíváme krátké pastelky, které nedosahují výšky přes kožní záhyb. Toto náčiní by mohlo zapříčinit nesprávné držení.

4.2 Malba

„Malba se dětském výtvarném projevu objevuje, podobně jako kresba, v několika základních podobách“ (Roeselová, 1996, s.63).

Roeselová (1996) se malbu rozčlenila na:

Malbu z představy, která umí sloučit obsah a výraz s výtvarnou výpovědí.

Malbu motivovanou skutečností, která souvisí s kresbou podle skutečnosti. Vsouvá do malby zvláštní výtvarný nápad.

Malbu navrhovanou, nachází barevné obměny návrhů, připravených k práci s různými materiály.

V malbě dochází k samovolnému znázornění emocí, prožitků, vztahů a zážitku z okolního prostředí. Malířský projev ovlivňuje barevné cítění dítěte, s čímž souhlasí i Cikánová (1993), veškeré barvy a různé barevné kombinace připomínají obraz něčeho konkrétního z našeho okolí i přírody. U dítěte barvy mohou také vybavit předešlé představy z minulosti jako mocný zážitek. Vlastní barevné představy mohou být velmi pozoruhodné a komplikovanější. Myslí se tím, když dojde například na přidělování jednotlivých barev k osobám, které známe.

Ačkoliv Roeselová (1996) vymezila vyjadřovací prostředky na malbu temperou, akvarelem. Naopak Macko (1975) je odlišil na malbu pastelem, krycími barvami a polo krycími vodovými barvami. Cejpková (2015) uvádí, že pro děti v předškolním věku jsou nejhodnější výtvarným materiálem temperové barvy.

4.3 Grafika

Grafika pokračuje ze základních návrhů kresby. Známé kresebné prvky pomáhají přesunout pozornost k výrazovým prostředkům grafiky. Dítěti umožňuje kombinaci výtvarných technik za pomoci využívání netradičních výtvarných nástrojů. Grafické vyjádření nabízí rozmanitost k netradičním námětům. Mezi nejdůležitější znaky grafiky patří rozmnožování výtvarné práce. Používají se nejčastěji postupy tisku z hloubky, výšky nebo z plochy. Obvykle preferují černobílé provedení. Přípravné grafické techniky rozděluje autorka na gumotisk, rytou kresbu, odkrývací techniku na voskovém podkladu, kreslený monotyp neboli protisk a na hry s otisky. Rovněž vymezuje techniky z výšky, do nichž řadí tisk šablon, tisk z koláže, papírořez a linoryt. Do technik tisku z hloubky zařazuje papíroryt a suchou jehlu. Mezi další patří techniky tisku z plochy monotyp a sítotisk. A k poslednímu řazení patří grafika a soudobá technika xenoxová grafika a počítačová grafika (Roeselová, 1996).

4.4 Plastická a prostorová tvorba

Modelování a další prostorová tvorba se zabývá výtvarným předpisem i vyjádřením skutečnosti. Plastické objekty vyžadují časté otáčení modelem. Během pravidelného otáčení se nedokonalosti opravují, takže se na plastice neobjeví místo, kterému by se jedinec nevěnoval. Mezi problémy modelování a plastické tvorby je archivace děl, která je závislá na velikosti objektu i zvoleném materiálu. K nejvhodnějším materiálům patří sochařská hlína nebo sádra. Sochařská hlína je nejlepším materiálem pro modelování. Dítě přidává a ubírá hlínu podle potřeby a je schopno vytvarovat zvolený tvar. Je důležité hýbat objektem a upravovat ho buď rukou, nebo špachtlemi. Naopak sádra nabízí více možností užití. Z mokré sádry jde jednoduše modelovat, kaširovat či reprodukovat plastické povrchy. Obtisky a odlévání patří mezi základní postupy s manipulací se sádrou. Tyto postupy jsou především určeny pro mladší děti (Roeselová, 1996).

5 Netradiční výtvarné techniky

5.1 Koláž

Pro koláž je typické používání papírů, lepidel a nůžek. Je možno využívat různých druhů papíru s různými odlišnostmi např. barevností, povrchem, mírou transparentnosti a tvaru. Lze pracovat i s netradičními papíry, tím myslíme s účtenkami, jízdenkami, novinami, časopisy apod. U této techniky můžeme papír stříhat, trhat, různými způsoby ohýbat, mačkat i pálit (Roeselová, 1996).

5.2 Dekoláž

Pojem dekoláž Roeselová (1996) vysvětluje jako strhávané koláže. Z daleka nejde jen o destruktivní procesy. Tato netradiční technika ukazuje obsah, který se skrývá v jednotlivých vrstvách papíru. Výsledkem mohou být viditelná slova v různých vrstvách papíru.

5.3 Land art

Neboli Earthwork nebo Earth Art. Jako umělecké plátno slouží umělcům příroda. Dochází k úpravám menšího charakteru až k velkým změnám v krajině.

5.4 Muchláž

Podle Roeselové (1996) je základem této netradiční techniky mačkání papíru. Zmačkaný papír znovu narovnáme a ponoříme jej do rozředěného roztoku barvy nebo tuše. Následně papír necháme uschnout. Po úplném usušení si můžeme na papíru všimnout prasklin. Dále muchláž můžeme ještě posunout dál, vyhledáváním známých tvarů, které vyplníme barvou.

5.5 Malování na textil

Na textil můžeme malovat různými způsoby. Je vhodné využívat přímo barvy na textil a fixy. Na detailní malbu se hodí používat kulaté štětce menších rozměrů. Pro nanášení barvy na větší prostor můžeme využít molitanové štětce. K nepostradatelným pomůckám patří podložka, která zabrání nechtěnému prosáknutí barev na druhou

stranu trička. Dále kelímek s vodou pro čišění štětců. A paletku na rozmíchávání barev. Po nanesení barev na textil potřebujeme žehličku a pečící papír.

5.6 Origami

Tato netradiční technika patří mezi starodávná japonská umění. Origami je technika skládání papíru. Původně se origami věšelo pro štěstí na dárky. V průběhu času se origami různě vyvíjelo a mělo rozličné způsoby využití. Do dnešní doby se skládají zejména motivy ze světa rostlin i zvířat.

5.7 Enkaustika

Slovo enkaustika je technika malování horkým barevným voskem. K této netradiční technice se používá včelí vosk. Barevnost vosku zajišťují buď práškové pigmenty nebo olejové barvy. Pro rozehtívání voskem je vhodné používat elektrické jednoduše ovladatelné přístroje. Nejprve vosk se nanese na žehličku. Následně elektrický přístroj přiložíme na papír (Kielbusová, 2011).

5.8 Roláž

Roláž vychází z techniky koláž. Dítě rozstřihá nůžkami na úzké proužky svou výtvarnou práci nebo fotografii. Dále nastříhané proužky skládá od sebe. Výtvor může vyvolávat pocit pohybu nebo až deformovat realitu (Roeselová, 1996).

5.9 Dekupáž

Netradiční technika deкупáž se obvykle označuje jako ubrousková technika. K základním pomůckám pro tuto techniku jsou ubrousky s různými motivy, lepidlo, nůžky, štětec a bezbarvý lak. Ubrouskovou technikou můžeme pokrýt od papíru, kamene, plastu, kovu až po dřevo.

6 Pojetí výtvarných technik v kontextu RVP PV

„Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (RVP PV) vymezuje hlavní požadavky, podmínky a pravidla pro institucionální vzdělávání dětí předškolního věku. Tato pravidla se vztahují na pedagogické činnosti probíhající ve vzdělávacích institucích zařazených do sítě škol a školských zařízení“ (RVP PV, 2018, s.5).

Vzdělávání dětí předškolního věku se především uzpůsobuje vývoji kognitivních, fyziologických, emocionálních a sociálních potřeb dětí. V první řadě dbáme na to, aby byly potřeby dětí v maximální míře respektovány. Dítě se má cítit bezpečně, jistě, spokojeně a má mít možnost se projevit (RVP PV, 2018).

Vzdělávací obsah RVP PV je rozdělen do pěti vzdělávacích oblastí tzn. dítě a jeho tělo, dítě a jeho psychika, dítě a ten druhý, dítě a společnost a dítě a svět. Všechny tyto oblasti napomáhají k všestrannému rozvoji dítěte (RVP PV, 2018).

V první oblasti „Dítě a jeho tělo“ se zaměřuje RVP PV mimo jiné na upevňování hrubé i jemné motoriky za pomoci výtvarných činností. Využití výtvarného materiálu, jako jsou tužky, barvy, papíry, nůžky i modelovací hmota. Déle jsou sem zařazeny manipulační činnosti s pomůckami a různými materiály. V neposlední řadě vychází tato oblast z uvědomění si těla, pohybových činností a vytvoření povědomí o zdravých životních návycích a zdravém životním stylu (RVP PV, 2018).

Druhou oblast „Dítě a jeho psychika“ RVP PV rozděluje do tří podoblastí na jazyk a řeč, poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace a sebepojetí a city a vůle. Dochází zde k důrazu na rozvoj řečových schopností, kultivovaného projevu i rozvoji komunikativních dovedností. V oblasti převažují hlavně neverbální výtvarná sdělení. Mezi další úsilí patří podpora kreativity a sebevyjádření, citů i vůle, psychické odolnosti dítěte a duševní pohody (RVP PV, 2018).

Ve třetí vzdělávací oblasti „Dítě a ten druhý“ se zaměřuje RVP PV na upevnění vztahů mezi dětmi a dospělými, respektování pravidel chování k druhému, navazování vztahů mezi lidmi i rozvoji kooperativních dovedností. Učitel může dětem nabízet kooperativní výtvarné činnosti. Děti se učí spolupracovat, umět počkat na ostatní a nekriticky se dívat na díla ostatních dětí (RVP PV, 2018).

Jako čtvrté dělení vzdělávání RVP PV je uváděno „Dítě a společnost“, které se zabývá poznáváním pravidel společenského soužití a utvořením povědomí o mezilidských morálních hodnotách. V cílech této oblasti je uvedeno seznámení dětí se světem nebo dále také rozvíjení estetického vkusu. Důležité je dítě seznámit s místem, kde žije a s jeho bezprostředním okolím. Dále mu ukázat tradice a normy, ale zároveň dítěti vytvořit povědomí o ostatních kulturách a jiných národech (RVP PV, 2018).

Pátá oblast vzdělávání se nazývá „Dítě a svět“. Mezi hlavní vzdělávací záměry patří tvorba povědomí jak o lokálních, tak i o světových zvycích. Kromě toho vytváříme dětem představy o jejich působení na přírodu. Je důležité dětem vysvětlit, jak se děti mají chovat k jejich okolí. Na názorných příkladech jde ukázat, jaké má důsledky nesprávné počinání. Cílem je tedy vytvoření pozitivního vztahu k přírodě jako takové. Rovněž dalším zájmem je mít základní vědomosti o rozličné civilizaci i o jejich vývoji, proměnách (RVP PV, 2018).

PRAKTICKÁ ČÁST

7 Cíl práce

Hlavním cílem výzkumného šetření bylo zjistit, co ovlivňuje výběr výtvarných technik a jejich realizaci u učitelů v mateřských školách.

Výzkumné otázky:

- Jaké faktory ovlivňují výběr výtvarných technik?
- Co podle učitelů/učitelek nejvíce brání k výběru netradičních výtvarných technik?
- Jaká výtvarná technika se nejvíce osvědčuje v praxi?
- Jaké znají učitelé netradiční výtvarné techniky a jaké využívají?

8 Metodologie

Pro vyhotovení praktické části je zvolena kvantitativní metody, konkrétně metoda dotazníkového šetření. Plná verze dotazníkového šetření je obsažená v příloze.

Podle Švaříčka a Šedové je základem kvantitativního výzkumu předpokládaná míra změn a hledání jejich rozprostření u obyvatelstva. A dále srovnávání spojitostí mezi nimi. „Výzkum s použitím kvantitativní metodologie se soustřeďuje hlavně na ověřování vztahů mezi proměnnými, nebo na zjištění, jakým způsobem se proměnné k sobě vztahují“ (Švaříček & Šedová, 2007, s.22).

Chráška (2016) ve své knize přímo tvrdí: „Samotný dotazník je soustava předem připravených a pečlivě formulovaných otázek, které jsou promyšleně seřazeny a na které dotazovaná osoba (respondent) odpovídá písemně“ (Chráška, 2016, s. 158).

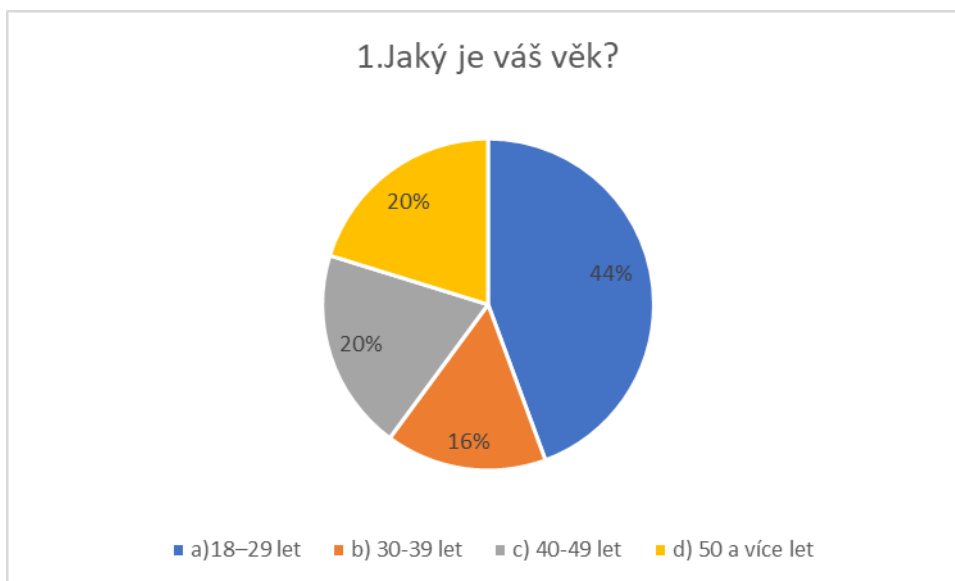
8.1 Charakteristika zkoumaného vzorku

V praktické části bylo realizováno výzkumné kvantitativní šetření. Konkrétně se jednalo o dotazníkové šetření, které bylo určeno pro učitele v klasických mateřských školách. Do výzkumu byli zapojeni zejména učitelé z Jihočeského kraje. Dále byli o pomoc při výzkumu požádány studentky. Takto bylo rozdáno 100 tištěných dotazníků. Nazpět se mi vrátilo 73 vyplněných papírových dotazníků. Pro získání, co nejvíce reprezentativního vzorku za pomoci internetového šetření byli dále požádáni učitelé

z celé České republiky. Byl vytvořen dotazník přes internetovou stránku www.surveymonkey.com. Následně byl tento odkaz výzkumného šetření publikován s prosbou o vyplnění na facebookovou stránku určenou pro učitele mateřských škol. Z elektronického dotazování se vrátilo zpět 105 dotazníků. Dohromady bylo pro tento výzkum získáno 178 vyplněných dotazníků. Dotazníkové šetření obsahuje 17 otázek.

8.2 Realizace a výsledky dotazníkového šetření

Pro účely dotazníkového šetření se podařilo získat 178 respondentů. Jednalo se o učitele pracující v klasických mateřských školách. Výzkumné šetření obsahuje 17 otázek. V dotazníku bylo u každé otázky určeno, jakým způsobem má respondent odpovědět. Jednalo se o otázky uzavřené, polouzavřené i škálování. Před samotným dotazníkovým šetřením byl proveden předvýzkum. Bylo tak učiněno především z důvodu zkontrolování správnosti a jednoznačnosti otázek.



Graf 1 - Grafické znázornění odpovědi na otázku č.1 (Zdroj: vlastní průzkum, 2020)

Do výzkumného šetření se zapojily všechny věkové skupiny respondentů. Nejvíce početnou skupinou respondentů celkem 44 % zaujímají učitelé ve věku 18-29 let. Další početnou skupinu s 20 % tvoří učitelé s věkem 40-49 let. Naprosto stejný počet respondentů 20 % získali učitelé ve věku 50 a více let. O málo méně respondentů tj. 16 % bylo ve věku 30-39 let.

Výsledek dotazníkového šetření koresponduje se skutečností, že větší část vyplněných dotazníků bylo získáno z facebookové skupiny určené pro učitele mateřských škol, kde se pohybují zejména mladší učitelé. Další velkou skupinou byli učitelé, kteří byli osloveni přímo v mateřských školách. Vyplnili tištěný dotazník, tím tedy spadají do nejpočetnější věkové skupiny v oslovených Jihočeských mateřských školách.

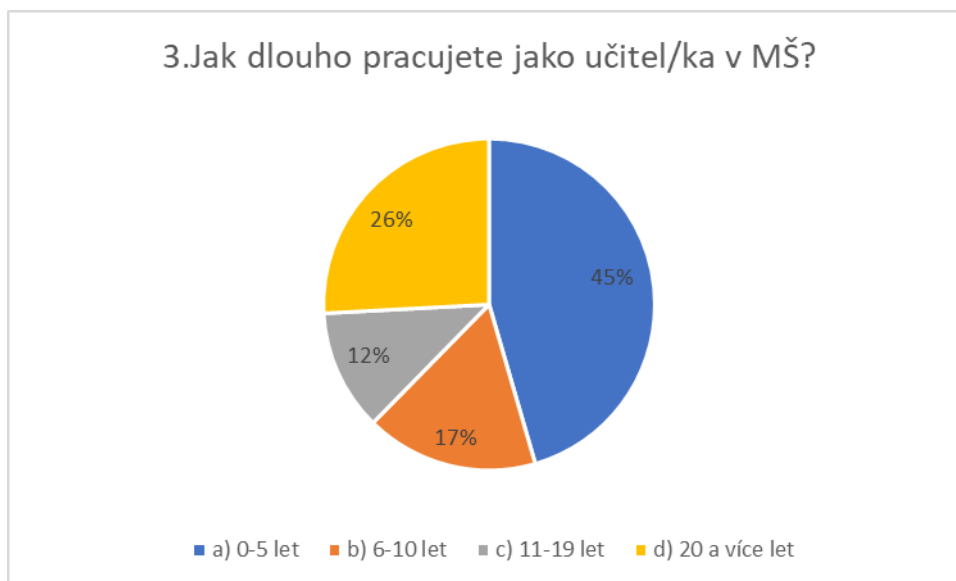


Graf 2 - Grafické znázornění odpovědi na otázku č.2 (Zdroj: vlastní průzkum, 2020)

Z odpovědí na druhou otázku dotazníkového výzkumného šetření vyplývá, že 57 % respondentů disponuje vzděláním střední školy s maturitou. Dosažené vysokoškolské vzdělání zaujímá ve výsledcích 40 % respondentů. Skupinu „jiné vzdělání“ tvoří 3 % respondentů, kteří dále uvedli, že mají dosažené vzdělání ve formě vyšší odborné školy.

Pro učitele v mateřské škole je nezbytné dosažení vzdělání střední odborné školy. Do výzkumu bylo zařazeno nebo se přihlásilo vysoké procento učitelů s dosaženým vysokoškolským vzděláním. Malá část učitelů má vystudovanou vyšší odbornou školu.

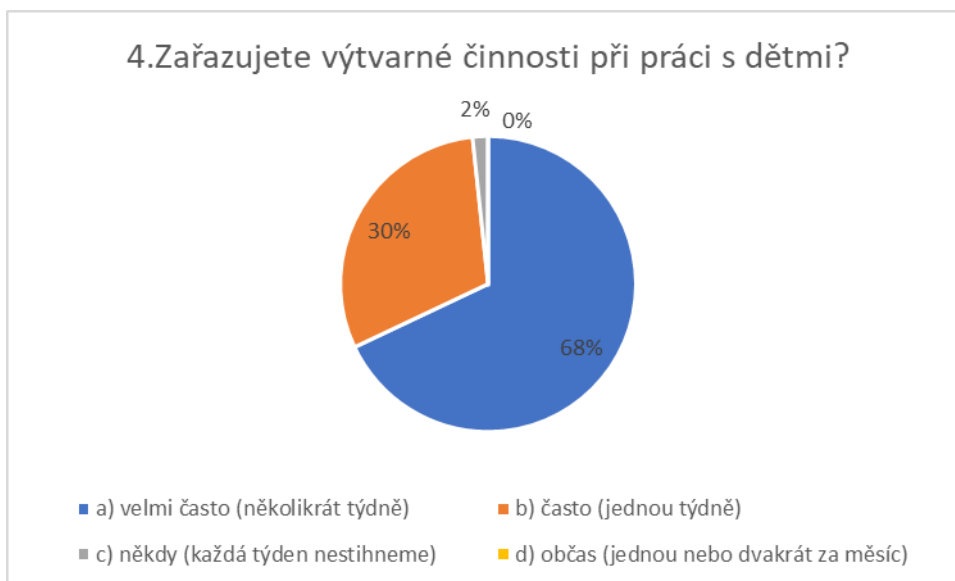
3. Jak dlouho pracujete jako učitel/ka v MŠ?



Graf 3 - Grafické znázornění odpovědi na otázku č.3 (Zdroj: vlastní průzkum, 2020)

Z celkového počtu odpovědí na otázku délky praxe učitelů v mateřské škole byla nejvíce zastoupena skupina s respondenty s délkou praxe 0-5 let, kteří tvoří celých 45 %. Další významně zastoupenou skupinu v podílu 26 % tvoří respondenti s délkou praxe 20 a více let. Menší skupinou se 17 % jsou respondenti s délkou praxe 6-10 let. Nejméně učitelů 12 % disponovalo délkou praxe 11-19 let.

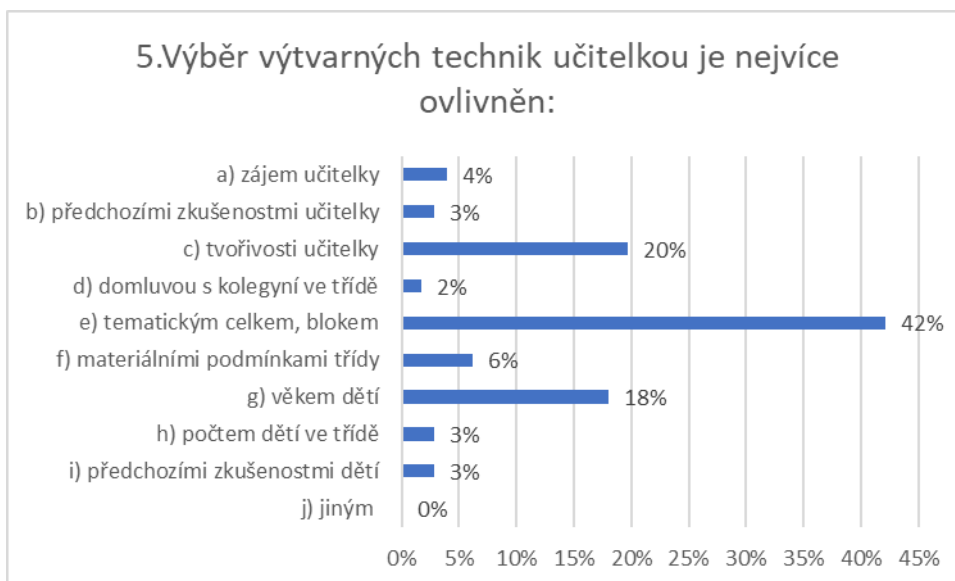
Výsledek tohoto grafu se shoduje s výsledkem grafu č. 1 a koresponduje se skutečností, že do výzkumného dotazníkového šetření se zapojili zejména mladí učitelé.



Graf 4 - Grafické znázornění odpovědi na otázku č.4 (Zdroj: vlastní průzkum, 2020)

Na otázku zařazování výtvarných činností učitelé nejčastěji v 68 % odpověděli, že je zařazují několikrát týdně. Jednou týdně zařazuje výtvarné činnosti 30 % respondentů. Ke skutečnosti, že výtvarné techniky ve výukovém týdnu nestihnou, se přihlásily 2 % učitelů z celkového výzkumu. Jednou nebo dvakrát za měsíc neuvedl ani jeden respondent 0 %.

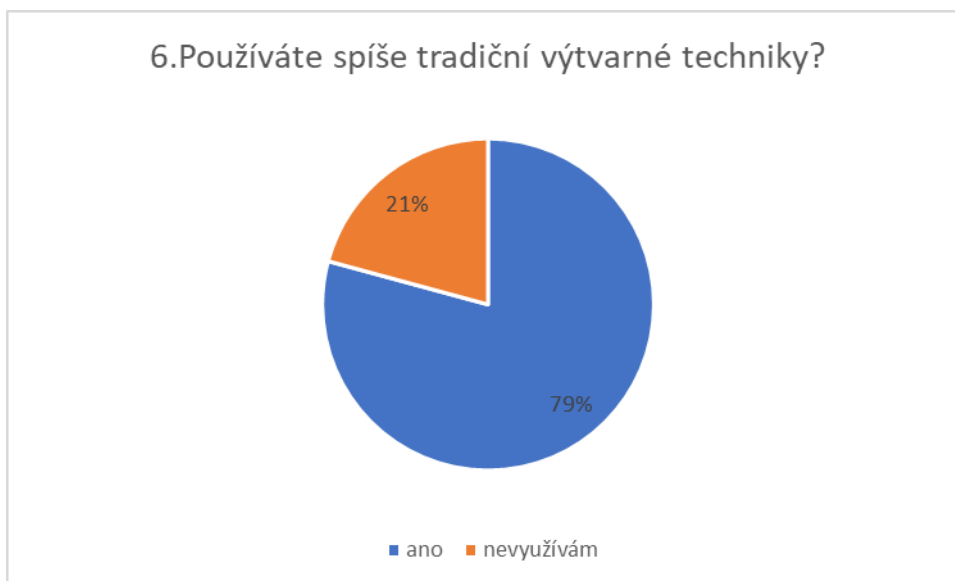
Využívání výtvarných technik je definováno v kontextu Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání. Učitelé, kteří se zúčastnili dotazníkového výzkumného šetření, si uvědomují důležitost a nezbytnost zařazování výtvarných technik do vzdělávacího programu předškolních dětí.



Graf 5 - Grafické znázornění odpovědi na otázku č.5 (Zdroj: vlastní průzkum, 2020)

Z grafu č. 5 je zřejmé, že největší podíl výběru výtvarných technik podílem 42 % je ovlivněn tematickým celkem nebo blokem. Další odpovědi respondentů jsou, že 20 % jsou aktivity dané tvořivostí učitele a ze 18 % odpovídají věku dětí. Další odpovědi mají poměrně malé zastoupení 6 % dané materiálními podmínkami třídy, ve 4 % je upřednostněn zájem učitele a o něco málo zastoupení 3 % je dáno počtem dětí ve třídě a rovněž 3 % tvoří podíl s předchozími zkušenostmi dětí a předchozími zkušenostmi učitele. Nejméně odpovědí (2 %) dotazovaných uvedlo, že zařazuje výtvarné techniky v souladu s domluvou s kolegyní ve třídě.

Taktéž výsledek tohoto grafu č.5 je v souladu s Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání. Další početnou skupinou, jak je výběr výtvarných technik ovlivněn je úroveň tvořivých schopností učitele. Na kreativitu učitele má vliv více faktorů, zejména je to délka praxe a jeho tvořivé výtvarné schopnosti. Mezi další nejpočetnější odpovědi zařadili učitelé věk dětí. V tomto případě berou na zřetel, na jakém vývojovém stupni výtvarného projevu se daná skupina dětí nachází.



Graf 6 - Grafické znázornění odpovědi na otázku č.6 (Zdroj: vlastní průzkum, 2020)

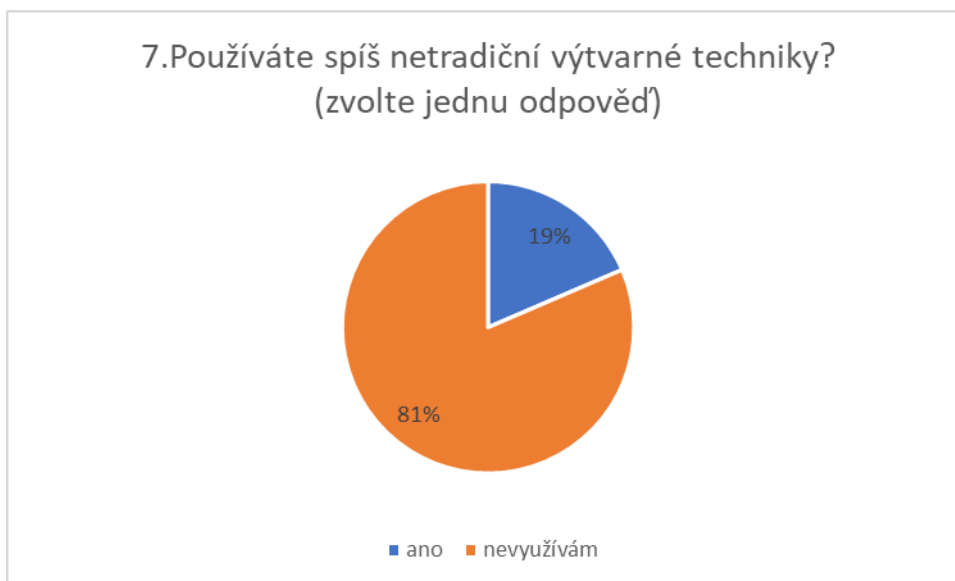
Na otázku z dotazníku, zda učitelé preferují spíše tradiční výtvarné techniky, odpovědělo 79 % ano. Tradiční výtvarné techniky nezařazuje 21 % dotazovaných respondentů.

Dále byla otázka blíže specifikovaná. Používáte spíše tradiční výtvarné techniky?

Následné odpovědi zněly:

- u dětí jsou oblíbené 9x
- věkem dětí 7x
- ověřeny léta praxe 6x
- začínám od základu 3x
- dle vybavení a možností mateřské školy 2x
- nejjednodušší pro děti
- vyhovují mi
- počtem dětí ve třídě
- děti se s nimi setkávají i na základní škole

Tradiční výtvarné techniky zařazuje u předškolních dětí převážná většina učitelů. Sporadické využívání tradičních výtvarných technik je pravděpodobně dáno nízkým věkem respondentů a jejich snahou o zařazení netradičních výtvarných technik.



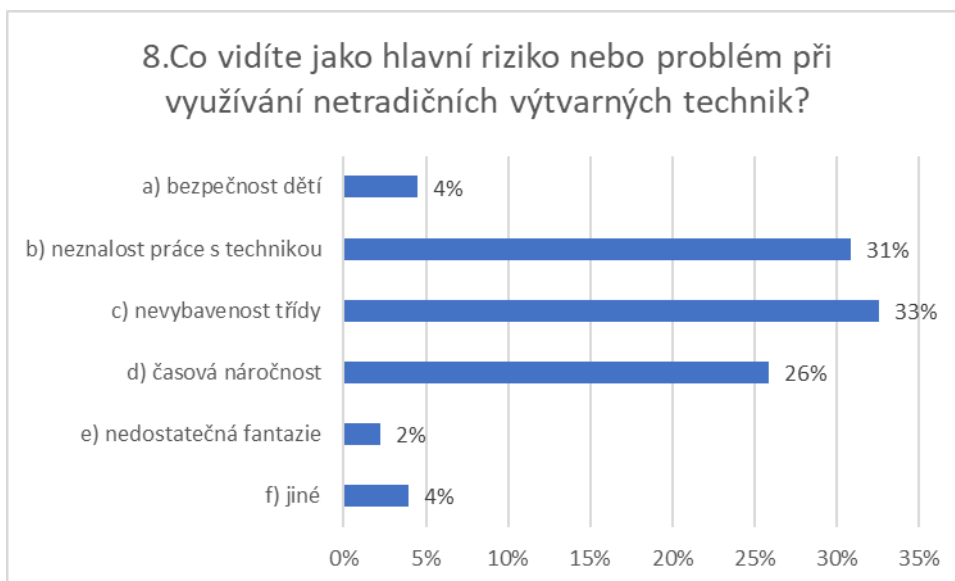
Graf 7 - Grafické znázornění odpovědi na otázku č.7 (Zdroj: vlastní průzkum, 2020)

Na další otázku, zda učitelé používají spíše netradiční výtvarné techniky, odpovědělo 81 % respondentů, že je nevyžívá a 19 % respondentů je jako výtvarnou techniku pro předškolní děti spíše využívá.

Prvotně respondenti odpověděli na otázku „Používáte spíše netradiční výtvarné techniky? Dále následovala podotázka „proč“. Následné odpovědi zněly:

- po zpestření 3x
- seznámení a objevování nového
- vhodné k tématu
- zajímavé pro děti
- obohacení o nové poznatky s různými technikami

Z odpovědí respondentů je zřejmé, že netradiční výtvarné techniky jsou využívány pro zpestření výtvarných technik ve vzdělávání předškolních dětí.



Graf 8 - Grafické znázornění odpovědi na otázku č.8 (Zdroj: vlastní průzkum, 2020)

V odpovědích, co spatřujete jako hlavní riziko při využívání netradičních výtvarných technik, respondenti nejčastěji odpověděli v 33 % nedostatečnou vybavenost třídy, v 31 % neznalost práce s technikou a v 26 % uvádí časovou náročnost. Malý podíl, jenž tvoří 4 % z dotázaných respondentů uvedlo jako riziko bezpečnost dětí, a 2 % napsalo nedostatečnou fantazii a 4 % jiné.

Na podotázku jaká jsou rizika práce s netradičními výtvarnými technikami „jiné“ odpověděli respondenti:

- velké počty dětí ve třídách
- žádné riziko nevidím
- překombinovanost technik
- neúčelnost

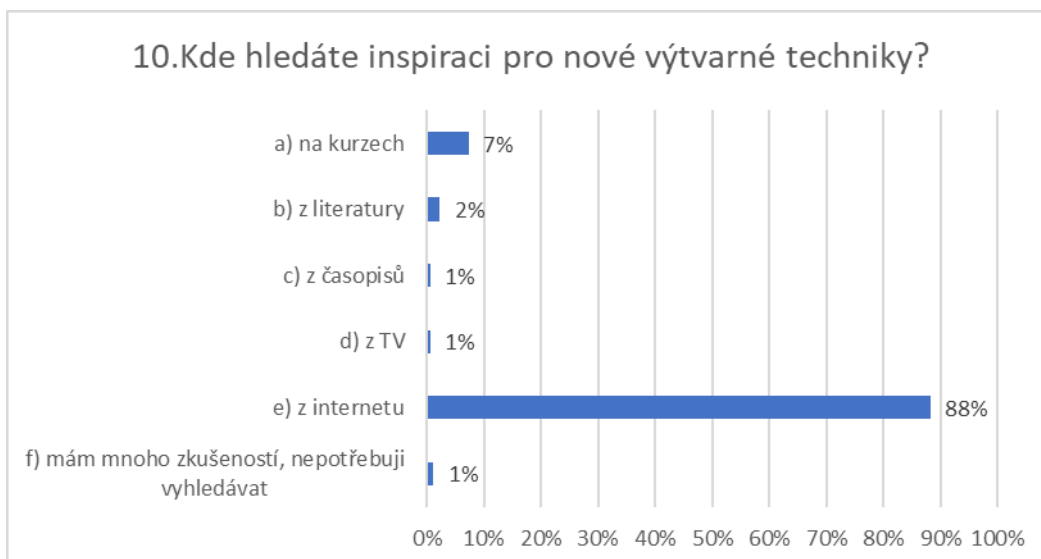
Jako hlavní riziko ve využívání netradičních výtvarných technik učitelé nespátřují riziko bezpečnosti dětí, ale jako problém uvádějí nevybavenost třídy, neznalost práce s technikou a velkou časovou náročnost. Některé netradiční výtvarné techniky nejsou náročné na vybavení třídy a ani nemusejí být časově náročné. Z výzkumu vyplývá, že zařazení netradičních výtvarných technik pro učitele není skutečným rizikem pro bezpečnost dětí a jejich nezařazování je zejména z důvodu neznalosti práce s danou technikou.



Graf 9 - Grafické znázornění odpovědi na otázku č.9 (Zdroj: vlastní průzkum, 2020)

Na otázku, zda se respondenti snaží nacházet nové netradiční experimentální techniky, odpovědělo 80 % dotázaných, že ano a 20 % že ne.

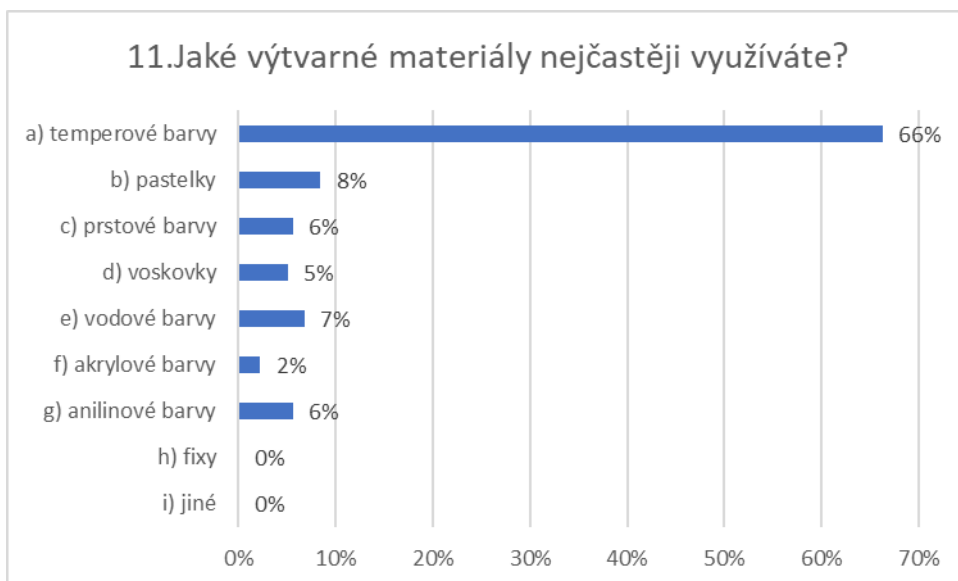
Dle odpovědí se většina učitelů v mateřských školách snaží o neustálé změny ve výuce výtvarných technik u předškolních dětí, což vede k jejich zpestřování a k většímu zájmu dětí o ně.



Graf 10 - Grafické znázornění odpovědi na otázku č.10(Zdroj: vlastní průzkum, 2020)

V další dotazníkové otázce, jež zněla „Kde berete inspiraci pro nové výtvarné techniky?“, uvedlo největší procento respondentů 88 %, že využívají internet. Inspiraci na kurzech nachází 7 % respondentů a 2 % respondentů čerpá z literatury. Pouze 1 % podíl mají odpovědi z časopisů a televize. Poslední část respondentů uvedlo, že mají mnoho zkušeností, tím pádem nepotřebují vyhledávat další inspiraci.

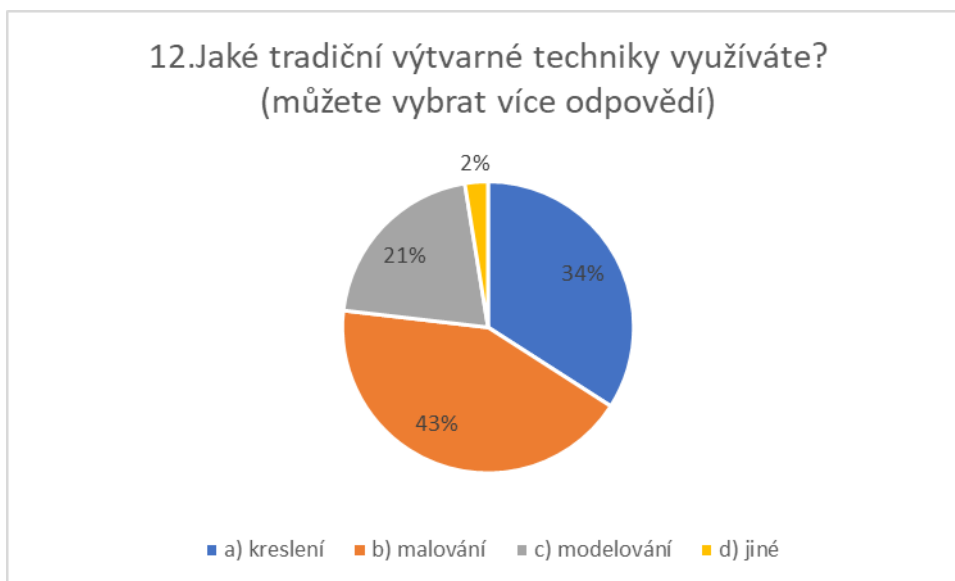
Využívání internetu pro inspiraci je fenomén dnešní doby, který využívají rovněž učitelé v mateřských školách. Potřebné informace a materiály pro výtvarné techniky je možné nalézt rychle, přehledně a názorně například i formou videa. Rovněž odpověď učitelů, že inspiraci hledají v kurzech, svědčí o snaze učitelů o sebevzdělávání a vlastním rozvoji.



Graf 11 - Grafické znázornění odpovědi na otázku č.11 (Zdroj: vlastní průzkum, 2020)

Na otázku „Jaké výtvarné materiály nejčastěji využíváte?“ odpověděli respondenti nejčastěji v 66 % temperové barvy. Výrazně menší podíl zaujímají s 8 % pastelky. Dále je v pořadí 7 % využití vodových barev, 6 % anilinových a prstových barev, v 5 % voskovky a se 2 % akrylové barvy. Žádný z respondentů nevedl jako možnost výtvarného materiálu fixy a ani jinou možnost.

Takto vysoké procento využití temperových barev je adekvátní jejich snadnému používání, je potřeba pouze kelímek s vodou a štětec. Poměrně malé procento zastoupení pastelek jako výtvarného materiálu připisují jejich využívání zejména při volné hře.

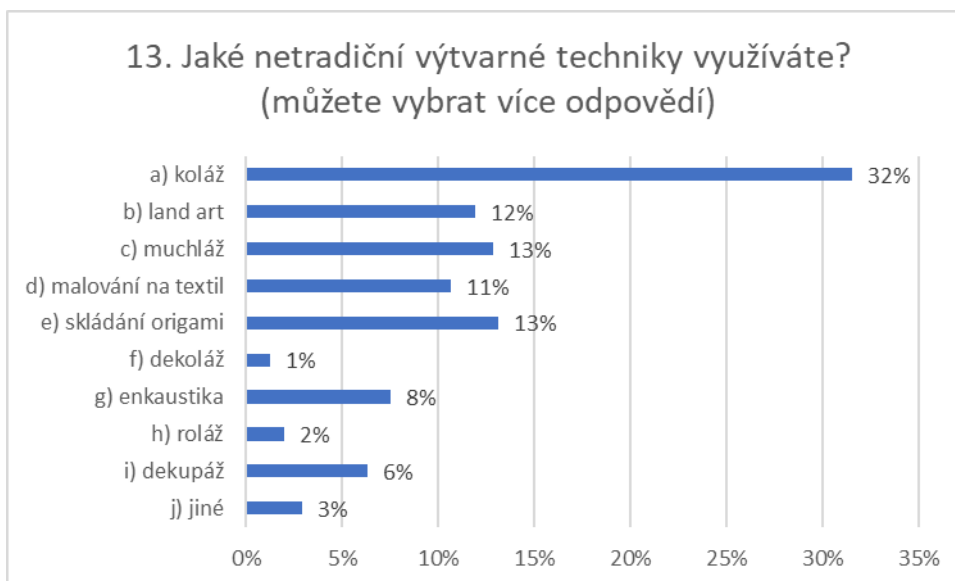


Graf 12 - Grafické znázornění odpovědi na otázku č.12 (Zdroj: vlastní průzkum, 2020)

V další otázce dotazníku, jaké tradiční výtvarné techniky využíváte byla dána možnost respondentům zatrhnout více odpovědí, protože je předpoklad, že využívají více výtvarných technik než jednu. Největší podíl získalo se 43 % malování, další v pořadí je s 34 % kreslení, pak je s 21 % modelování a 2 % získaly jiné techniky. V dotazníku bylo možné uvést vlastní odpověď do varianty „jiné“. Další odpovědi zněly:

- obtiskování 2x
- lepení 2x
- vyrážení
- kresba tuší

Jako tradiční výtvarnou techniku zařazují učitelé nejčastěji malování, které u předškolních dětí rozvíjí mnoho smyslů, především jejich fantazii a vnímání barev. Tato odpověď odpovídá skutečnosti, že učitelé využívají temperové barvy jako nejčastější výtvarný materiál. Další učiteli využívanou výtvarnou technikou je kreslení. Tento výtvarný prostředek můžeme využívat jako samostatné dílo nebo jako příprava pro malbu. Pro vytváření prostorové představivosti předškolních dětí využívají učitelé modelování, což je tvarování modelovací hmoty do různých tvarů.



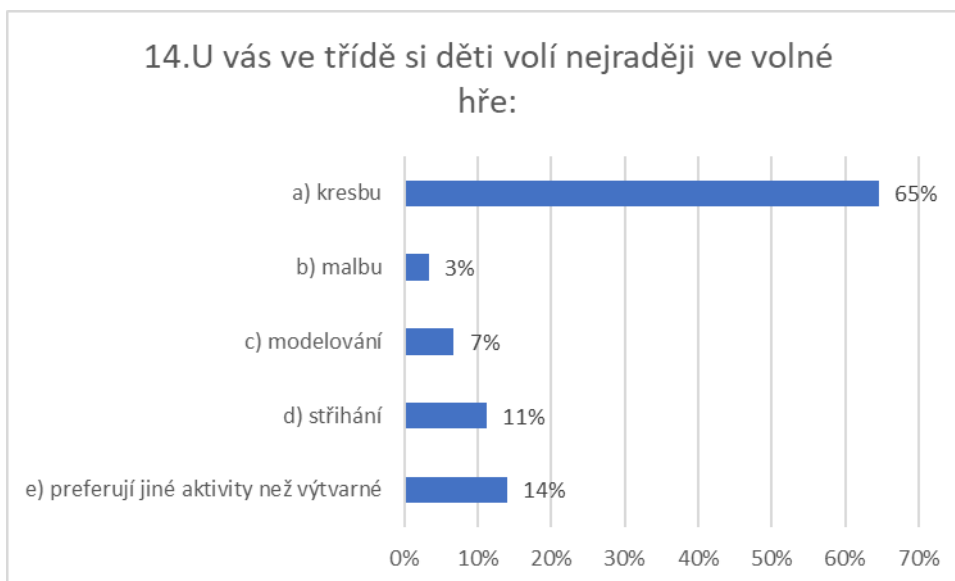
Graf 13 - Grafické znázornění odpovědi na otázku č.13 (Zdroj: vlastní průzkum, 2020)

Rovněž v otázce „jaké netradiční výtvarné techniky využíváte?“ bylo možné uvést kombinaci více odpovědí. Podíl využívání netradičních výtvarných technik byl u respondentů následující z 32 % koláž, z 13 % skládání origami. Dále s rovněž 13 % získala muchláž, 12 % land art, 11 % malování na textil, 8 % enkaustika, 6 % dekupáž, 3 % jiné a 2 % roláž.

Jako možnost „jiné“ netradiční výtvarné techniky respondenti uvedli:

- malba netradičními „barvami“- káva, čaj, bahno, barvivo z rostlin, barvy z mouky

Jako nejčastější netradiční výtvarnou techniku používají učitelé pro svou jednoduchost koláž. Děti lepí na podklad vystřižený nebo vytržený obrázkový materiál. Další hojně využívanou netradiční výtvarnou technikou velmi podobná výtvarná aktivita muchláž. V pořadí další využívanou netradiční výtvarnou techniku učitelé využívají skládání origami. Skládání papíru je velmi tvořivá činnost, existují tisíce návodů na skládání květin, zvířat a nejrůznějších věcí.

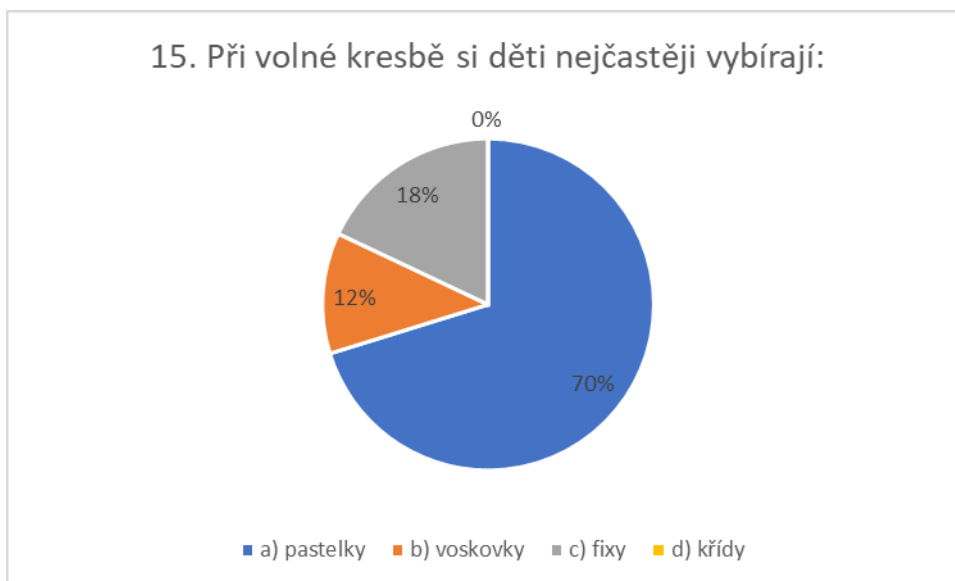


Graf 14 - Grafické znázornění odpovědi na otázku č.14 (Zdroj: vlastní průzkum, 2020)

Respondenti ve výrazné většině odpověděli, že předškolní děti nejčastěji v 65 % volí kresbu. Dále to je v 11 % stříhání se 7% respondentů je to modelování. Nejmenší procento dotazovaných 3 % volí malbu a 14 % předškolních dětí preferuje jiné aktivity než výtvarné.

Z výsledků, jakou výtvarnou techniku si předškolní děti nejraději volí ve volné hře je zřejmé, že děti mají nepřetržitý přístup k pastelkám a nejraději využívají spontánní kresbu. Daleko méně při volné hře volí stříhání a modelování.

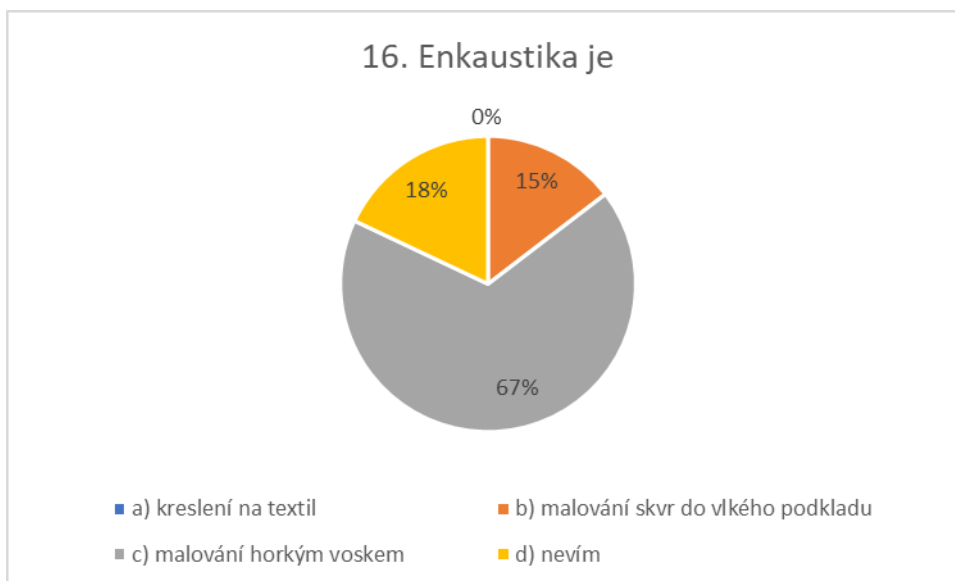
15. Při volné kresbě si děti nejčastěji vybírají:



Graf 15- Grafické znázornění odpovědi na otázku č.15 (Zdroj: vlastní průzkum, 2020)

V odpovědích respondenti uvádějí, že si děti při volné kresbě jednoznačně vybírají v 70% pastelky, pak děti rády využívají při volné kresbě v 18 % fixy a ve 12 % voskovky. Žádný respondent nevedl, že by děti využívaly k volné hře křídly.

Tyto odpovědi mohou být ovlivněny materiálními vybavením mateřské školy. K nejběžnějšímu vybavení patří pastelky, vodovky a fixy. Pastelky patří k nejběžnějšímu materiálnímu vybavení každé mateřské školy a děti k nim mají nepřetržitý přístup. Na rozdíl od výtvarného materiálu fixy, které bývají k volné hře zapůjčované učitelem.

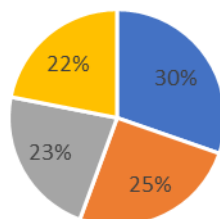


Graf 16 - Grafické znázornění odpovědi na otázku č.16 (Zdroj: vlastní průzkum, 2020)

Další otázka dotazníku byla spíše kontrolní, a to jak respondenti rozumí pojmu enkaustika. Přesvědčivá většina 67 % respondentů odpověděla, že se jedná o malování horkým voskem. Dále 15 % respondentů zvolilo možnost malování skvrn do vlhkého podkladu a 18 % respondentů uvedlo, že neví. Žádný z respondentů nevedl, že se jedná o kreslení na textil.

Správná odpověď na pojem enkaustika byla uvedena v možnosti malování horkým voskem. Je možné, že se respondenti nesetkali s definujícím pojmem této techniky, ale techniku jako takovou znají.

17. Malba s anilinovými barvami



- a) je v mateřské škole dovolena
- b) barvy jsou jedovaté, nejsou v mateřské škole doporučovány
- c) barvy jsou jedovaté, nesmí se v mateřské škole používat
- d) nevím

Graf 17 - Grafické znázornění odpovědi na otázku č.17 (Zdroj: vlastní průzkum, 2020)

Poslední otázka výzkumného dotazníkového šetření byla taktéž kontrolní, měla vyšetřit, zda jsou učitelé informováni o využití malby s anilinovými barvami. Zde 30 % uvedlo, že je malba s anilinovými barvami v mateřské škole dovolená, dále 25 % je názoru, že tyto barvy jsou jedovaté a využití barev nedoporučují, 23 % respondentů uvedlo, že se jedná o jedovaté barvy, které se nesmí ve školce používat a 22 % respondentů odpovědělo, že neví.

Používání anilinových barev je v mateřské škole povoleno. Jejich složení se změnilo a již nejsou jedovaté a dětem nebezpečné. Na rozdíl od vodových barev mají mnohem větší sytost a lépe kryjí.

9 Závěr praktické části

Praktickou část jsem vytvořila za pomoci kvantitativního dotazníkového šetření. Hlavním výzkumným cílem bylo zjistit, co nejvíce ovlivňuje výběr výtvarných technik a jejich zařazování u učitelů v mateřských školách. Dle výsledku výzkumného šetření, učitele nejvíce ovlivňuje tematický celek a blok. Z dotazníkového průzkumu je průkazné, že při výběru výtvarných technik postupují učitelé v souladu s Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání a jeho integrovanými vzdělávacími bloky. U následující nejpočetnější skupiny ovlivňuje výběr výtvarných technik tvořivost učitele. Na kreativitu učitele má vliv více faktorů, zejména je to délka praxe a tvořivé výtvarné schopnosti. Mezi další početné odpovědi zařadili učitelé věk dětí. V tomto případě berou učitelé na zřetel, na jakém vývojovém stupni výtvarného projevu se daná skupina dětí nachází. Do málo početných odpovědí patří materiální podmínky třídy, zájem učitelky, počet dětí ve třídě, předchozí zkušenosti učitelů a domluva s kolegyní.

Jako hlavní riziko ve využívání netradičních výtvarných technik učitelé nespatřují riziko o bezpečnost dětí, ale jako problém uvádějí nevybavenost třídy, neznalost práce s technikou a velkou časovou náročnost. Domnívám se, že nevybaveností třídy učitelé z mateřských škol myslí nedostatečnou pestrost pomůcek. Dle mého názoru některé netradiční výtvarné techniky nejsou náročné na vybavení třídy a ani nevyžadují velkou časovou dotaci. Z výzkumu vyplývá, že zařazení netradičních výtvarných technik pro učitele není skutečným rizikem pro bezpečnost dětí a jejich nezařazování je zejména z důvodu neznalosti práce s danou technikou.

Ve vyhledávání inspirace při hledání nových výtvarných technik využívají učitelé v naprosté většině internet. Potřebné informace a materiály pro výtvarné techniky je možné nalézt rychle, přehledně a názorně například i formou instruktážního videa. Rovněž odpověď učitelů, že inspiraci hledají v kurzech, svědčí o jejich snaze o další sebevzdělávání a vlastním rozvoji.

Dále z výzkumného šetření vyplývá, že učitelé nejčastěji využívají jako tradiční výtvarnou techniku malbu s pomocí temperových barev. Ve volné hře předškolní děti nejraději kreslí pastelkami. Velká část učitelů v mateřských školách hledá a využívá nové netradiční výtvarné techniky. Mezi oblíbené netradiční výtvarné techniky patří

koláž, skládání origami, muchláž a land art. K méně zastoupeným netradičním výtvarným technikám patří malování na textil, enkaustika, dekupáž a roláž. Zřejmě je učitelky spatřují jako náročnější výtvarné techniky.

Poslední dvě otázky výzkumného šetření byly spíše kontrolní. Na první otázku, co je to enkaustika učitelé ve velké většině odpověděli správně, jedná se o malování horkým voskem. Na druhou otázku kontrolní otázku, zda je v mateřské škole povolena malba anilinovými barvami, odpověděla velká většina učitelů nesprávně. Chybné odpovědi učitelů jsou zapříčiněny faktem, že anilinové barvy byly kdysi jedovaté, nicméně v současné době je složení anilinových barev naprosto bezpečné.

Velká část zejména starších učitelů se při vyplňování výzkumného šetření dotazovala, co ta či ona netradiční výtvarná technika znamená. Většina těchto starších učitelů netradiční výtvarné techniky znala i využívala, avšak neznala jejich odborné názvosloví.

10 Diskuse

Učitelé v mateřských školách podle průzkumu zařazují nejčastěji malování. Podle Cejpkové (2015) je pro procvičení správného úchopu tužka, tak i štětec. Navíc štětce se vyrábí různých velikostí i tloušťek. Problémem u mladších předškolních dětí je křečovitě držení tužky. Štětec napomáhá vést volně ruku po papíru, zanechává silnější stopu a zároveň rychleji zaplní prostor. Učitelé, také ve velkém počtu pracují s temperovými barvami.

Výsledky dotazníkového šetření ukazují, že podle učitelů v mateřských školách není vhodné užívat anilinové barvy. Někteří z nich rovněž uvedli, že se jedná o jedovaté barvy a proto jsou pro děti v předškolním věku zcela nevhodné. Autorka článku Monika Brýdová (2016) uvedla však opak. V současné době ve složení není žádná jedovatá látka, což uvádí i samotní výrobci anilinových barev.

Z odpovědí učitelů v mateřských školách vyplynulo v dotazníkovém šetření, že vychází z Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání (2018). Z hlediska zařazování výtvarných technik i činností do integrovaných bloků, vyhledávání nové inspirace pro výtvarné činnosti až po výběr tradičních i netradičních technik. *„Integrované bloky se vztahují k určitému tématu, vycházejí z praktických životních problémů a situací nebo jsou zaměřeny k určitým činnostem, k praktickým aktivitám apod.“* (RVP PV, 2018, s.30).

Roeselová (1996) rozdělila tradiční výtvarné techniky pouze na kreslení, malování a modelování. Zatímco někteří učitelé zařazují do tradičních výtvarných technik i obtiskování, lepení, vyřezání i kresbu tuší.

Z dostupné literatury byla zařazena do netradičních výtvarných technik koláž, land art, muchláž, malování na textil, skládání origami, dekoláž, enkaustiku, roláž, dekupáž. Ve výzkumném šetření do možnosti jiné netradiční výtvarné techniky učitelé mateřských škol uvedli malbu netradičními barvami jako je káva, čaj, bahno, barvivo z rostlin a barvy z mouky.

Cílem bakalářské práce bylo zjistit, co ovlivňuje výběr výtvarných technik a jejich zařazování učitelem v mateřské škole. Z dotazníkového výzkumného šetření vyplynulo, že nejvíce ovlivňuje výběr výtvarných technik tematický celek a integrovaný blok. Dále je významně ovlivněn tvořivostí učitelů a věkem dětí. V malé míře na výběr výtvarných

technik působí materiální podmínky třídy, zájem učitelky, předchozí zkušenosti učitelky i dětí, počet dětí ve třídě a domluva s kolegy ve třídě.

K výběru netradičních výtvarných technik brání dle učitelů z praxe v největší míře nevybavenost třídy. Dále učitelé uvádějí neznalost práce s technikou a velkou časovou náročnost. Jako malá rizika učitelé v mateřských školách vnímají bezpečnost dětí a nedostatečnou fantazii učitele. Některé netradiční výtvarné techniky nejsou náročné na vybavení třídy a ani nevyžadují velkou časovou dotaci. Domnívám se, že nejsou, učiteli v mateřských školách zařazovány zejména z důvodu neznalosti práce s danou technikou. Pro inspiraci k vyhledávání nových výtvarných technik využívají v naprosté většině internet.

Tradiční výtvarné techniky používají učitelé dle mého názoru ve správné struktuře, protože dávají prakticky stejný důraz na kreslení, malování i modelování. Dle výsledků výzkumného šetření učitelé k malování nejčastěji využívají jako výtvarný materiál temperové barvy. Děti v předškolní věku si při volné hře volí ke své výtvarné činnosti kresbu. Je evidentní, že děti mají v mateřských školách celý den možnost vzít si pastelky a papír a věnovat se spontánní kresbě. Zřejmě proto učitelé kresbu zařazují méně často než malování. Podle publikace od Bednářové a Šmardové (2006) je kresba jeden z pomocných faktorů při zjišťování školní zralosti.

Nejčastěji využívanou netradiční výtvarnou technikou v mateřských školách je pro svoji jednoduchost koláž. Pro děti v předškolním věku je velmi důležitá jednoduchost a srozumitelnost práce s výtvarnou technikou. Koláž napomáhá u dětí rozvíjet jejich kreativitu. Do dále uváděných netradičních výtvarných technik zařadili učitelé muchláž, skládání origami, land art, malování na textil, enkaustiku, dekupáž, roláž i dekoláž.

ZÁVĚR

Hlavním cílem výzkumného šetření bylo zjistit, co ovlivňuje výběr výtvarných technik a jejich realizaci u učitelů v mateřských školách.

K pochopení co mohou předškolní děti ve výtvarných činnostech zvládnout je potřeba znát jejich celkový vývoj. Teoretická část napomáhá k zorientování v problematice výtvarných technik u dětí předškolního věku. Od psychického i fyzického vývoje předškolního dítěte až po samostatný dětský vývoj kresby. Důležitost vývoje kresby předškolního dítěte je v mateřské škole nezbytným měřítkem pro každého učitele. Informovaný učitel je schopný odlišit, zda se kresba předškolního dítěte rozvíjí správným směrem.

V praktické části bakalářské práce jsou zpracována data z dotazníkového šetření. Odpovědi jsou vyhodnocovány a pro větší přehlednost jsou uváděny do grafů. Z dotazníkového výzkumného šetření vyplynulo, že nejvíce ovlivňuje výběr výtvarných technik tematický celek a integrovaný blok. Výběr výtvarných technik je dále významně ovlivňován dle výzkumného šetření tvořivostí učitelů.

Učitelé v mateřských školách si uvědomují důležitost a nezbytnost zařazování výtvarných činností, které jsou pro děti předškolního věku nejen součástí vzdělávacího programu, ale i radostnou hrou. Zařazování netradičních výtvarných technik v mateřských školách využívá naprostá většina učitelů, což vede k jejich zpestřování a k většímu zájmu dětí o výtvarné techniky jako takové.

Vypracování bakalářské práce bylo pro mě zdrojem nových informací, které budou přínosem pro moji budoucí praxi. V mateřských školách jsem byla potěšena velmi kladným vztahem učitelů k výtvarným technikám. Do přílohy byly vloženy vybrané výtvarné činnosti za celou dobu mé praxe v mateřských školách a budu ráda, poslouží-li jako inspirace.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Vlasta ŠMARDOVÁ. *Diagnostika dítěte předškolního věku: co by dítě mělo umět ve věku od 3 do 6 let*. Brno: Computer Press, 2007. Dětská naučná edice. ISBN 978-80-251-1829-0.

BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Vlasta ŠMARDOVÁ. *Rozvoj grafomotoriky: jak rozvíjet kreslení a psaní*. Brno: Computer Press, 2006. Dětská naučná edice. ISBN 80-251-0977-1.

BYTEŠNÍKOVÁ, Ilona. *Komunikace dětí předškolního věku*. Praha: Grada, 2012. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3008-0.

CIKÁNOVÁ, Karla. *Malujte si s námi*. Vyd. 2. Praha: Aventinum, 1996. ISBN 80-85277-84-0.

CIKÁNOVÁ, Karla. *Kreslete si s námi*. Vyd. 2. Praha: Aventinum, 1997. ISBN 80-7151-015-7.

DAVIDO, Roseline. *Kresba jako nástroj poznání dítěte: [dětská kresba z pohledu psychologie]*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-449-4.

DOLEŽALOVÁ, Jana. *Rozvoj grafomotoriky v projektech*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-693-3.

HAVLÍNOVÁ, Hana. *Chci číst jako táta s mámou: jak se stát čtenářem*. Ilustroval Helena STRÁNSKÁ, ilustroval Eliška HAVLÍNOVÁ. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-271-0743-8.

HAZUKOVÁ, Helena. *Výtvarné činnosti v předškolním vzdělávání*. Dotisk 1. vyd. Praha: Raabe, c2011. Nahlížet-nacházet. ISBN 978-80-87553-30-5.

CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5326-3.

KIELBUSOVÁ, Marie. *Malujeme voskem enkaustickou žehličkou*. Praha: Grada, 2011. Šikovné ruce (Grada). ISBN 978-80-247-3610-5.

KUTÁLKOVÁ, Dana. *Vývoj dětské řeči krok za krokem*. 2., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Grada, 2010. Pro rodiče. ISBN 978-80-247-3080-6.

- LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1284-9.
- LOOSE, Antje C., Nicole PIEKERT a Gudrun DIENER. *Grafomotorika pro děti předškolního věku: cvičení pro děti ve věku od 4 do 8 let*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-256-0.
- MACKO, Anton. *Výtvarné techniky: [pre mladší školský vek]*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1975.
- OTEVŘELOVÁ, Hana. *Školní zralost a připravenost*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1092-4.
- ROESELVÁ, Věra. *Techniky ve výtvarné výchově*. Praha: SARAH, 1996. ISBN 80-902267-1-X.
- SOVÁK, Miloš. *Laterálita jako pedagogický problém*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1962.
- ŠMELOVÁ, Eva a Michaela PRÁŠILOVÁ. *Didaktika předškolního vzdělávání*. Praha: Portál, 2018. ISBN 978-80-262-1302-4.
- ŠPAŇHELOVÁ, Ilona. *Dítě v předškolním období*. Praha: Mladá fronta, 2004. Žijeme s dětmi. ISBN 80-204-1187-9.
- ŠVARÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.
- UŽDIL, Jaromír. *Výtvarný projev a výchova*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1974.
- UŽDIL, Jaromír. *Čáry, klikyháky, paňáci a auta: výtvarný projev a psychický život dítěte*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-599-7.
- VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1.
- ZELINKOVÁ, Olga. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program: [nástroje pro prevenci, nápravu a integraci]*. Praha: Portál, 2001. Pedagogická praxe. ISBN 80-7178-544-x.

SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ

HRÁDKOVÁ, Kateřina. *Land art* [online]. 20.5.2012 [cit. 2020-03-03]. Dostupné z: http://www.artslexikon.cz/index.php?title=Land_Art&fbclid=IwAR0TfyIfyFNBmO7cFbleEi7-cWaGehChL6UJtczWRLWK8YjAV-bA8RtnrFY

VACULÍKOVÁ, Markéta. *Malování na textil* [online]. [cit. 2020-03-03]. Dostupné z: <https://www.vytvarka.cz/malovani-na-textil>

GREBENÍČEK, František. *Podrobnosti k origami* [online]. [cit. 2020-03-03]. Dostupné z: <https://www.origami.cz/welcome.html>

Ubrousková technika krok za krokem [online]. [cit. 2020-03-03]. Dostupné z: [https://www.tvojeharmony.cz/tips/ubrouskova-technika-krok-za-krokem/?fbclid=IwAR3O5hbFL-](https://www.tvojeharmony.cz/tips/ubrouskova-technika-krok-za-krokem/?fbclid=IwAR3O5hbFL-kjtA5miH_iaqDW4rqcPAbRVoplwWlQLoAxX1ymYle6eOb2kq4)

[kjtA5miH_iaqDW4rqcPAbRVoplwWlQLoAxX1ymYle6eOb2kq4](https://www.tvojeharmony.cz/tips/ubrouskova-technika-krok-za-krokem/?fbclid=IwAR3O5hbFL-kjtA5miH_iaqDW4rqcPAbRVoplwWlQLoAxX1ymYle6eOb2kq4)

MŠMT. *RVP PV* [online]. 22.12.2017 [cit. 2020-03-03]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/45304/>

BRÝDOVÁ, Monika. *Anilinové pohledy* [online]. 26.08.2016 [cit. 2020-03-07]. Dostupné z: <https://www.brydova.cz/2016/08/26/anilinove-pohledy/>

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 - Grafické znázornění odpovědi na otázku č.1 (Zdroj: vlastní průzkum, 2020) ...	32
Graf 2 - Grafické znázornění odpovědi na otázku č.2 (Zdroj: vlastní průzkum, 2020) ...	33
Graf 3 - Grafické znázornění odpovědi na otázku č.3 (Zdroj: vlastní průzkum, 2020) ...	34
Graf 4 - Grafické znázornění odpovědi na otázku č.4 (Zdroj: vlastní průzkum, 2020) ...	35
Graf 5 - Grafické znázornění odpovědi na otázku č.5 (Zdroj: vlastní průzkum, 2020) ...	36
Graf 6 - Grafické znázornění odpovědi na otázku č.6 (Zdroj: vlastní průzkum, 2020) ...	37
Graf 7 - Grafické znázornění odpovědi na otázku č.7 (Zdroj: vlastní průzkum, 2020) ...	38
Graf 8 - Grafické znázornění odpovědi na otázku č.8 (Zdroj: vlastní průzkum, 2020) ...	39
Graf 9 - Grafické znázornění odpovědi na otázku č.9 (Zdroj: vlastní průzkum, 2020) ...	40
Graf 10 - Grafické znázornění odpovědi na otázku č.10 (Zdroj: vlastní průzkum, 2020)	41
Graf 11 - Grafické znázornění odpovědi na otázku č.11 (Zdroj: vlastní průzkum, 2020)	42
Graf 12 - Grafické znázornění odpovědi na otázku č.12 (Zdroj: vlastní průzkum, 2020)	43
Graf 13 - Grafické znázornění odpovědi na otázku č.13 (Zdroj: vlastní průzkum, 2020)	44
Graf 14 - Grafické znázornění odpovědi na otázku č.14 (Zdroj: vlastní průzkum, 2020)	45
Graf 15 - Grafické znázornění odpovědi na otázku č.15 (Zdroj: vlastní průzkum, 2020)	46
Graf 16 - Grafické znázornění odpovědi na otázku č.16 (Zdroj: vlastní průzkum, 2020)	47
Graf 17 - Grafické znázornění odpovědi na otázku č.17 (Zdroj: vlastní průzkum, 2020)	48

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 č.1, Zdroj vlastní práce autora.....	64
Obrázek 2 č.2, Zdroj: vlastní práce autora.....	65
Obrázek 3 č.3, Zdroj: vlastní práce autora.....	66
Obrázek 4 č.4, Zdroj: vlastní práce autora.....	66
Obrázek 5 č.5, Zdroj: vlastní práce autora.....	67
Obrázek 6 č.6, Zdroj: vlastní práce autora.....	68
Obrázek 7 č.7, Zdroj: vlastní práce autora.....	69
Obrázek 8 č.8, Zdroj: vlastní práce autora.....	70
Obrázek 9 č.9, Zdroj: vlastní práce autora.....	71
Obrázek 10 č.10, Zdroj: vlastní práce autora.....	72

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č.1 Dotazník

Příloha č. 2 Výtvarné činnosti s dětmi v mateřských školách

Příloha č.1

Dotazník **Téma: Výběr výtvarných technik v MŠ**

Vážení učitelé mateřských škol,

jmenuji se Barbora Nováková a jsem studentkou 3. ročníku Jihočeské univerzity, oboru Učitelství pro mateřské školy. Dovolte mi se na Vás obrátit v souvislosti s prosbou o vyplnění přiloženého dotazníku. Cílem bude zjišťovat, co ovlivňuje výběr výtvarných technik a jejich realizaci u učitelů v MŠ.

Dotazníkové šetření je anonymní a bude použito pro účely mé bakalářské práce. Každou otázku si pozorně přečtěte a vyberte odpověď, která nejvíce odpovídá vašemu názoru. V případě odpovědi „jiné“ uveďte vámi míněnou odpověď.

Za vyplnění dotazníku předem děkuji Barbora Nováková barunka.novy@email.cz

1. Jaký je váš věk?

- a) 18–29 let
- b) 30–39 let
- c) 40–49 let
- d) 50 a více let

2. Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- a) střední s maturitou
- b) vysokoškolské vzdělání
- c) jiné(uveďte)

3. Jak dlouho pracujete jako učitel/ka v MŠ?

- a) 0-5 let
- b) 6-10 let
- c) 11-19 let
- d) 20 a více let

4. Zařazujete výtvarné činnosti při práci s dětmi? (zvolte jednu nejvýstižnější odpověď)

- a) velmi často (několikrát týdně)
- b) často (jednou týdně)
- c) někdy (každý týden nestihneme)

d) občas (jednou nebo dvakrát za měsíc)

5. Výběr výtvarných technik učitelkou je nejvíce ovlivněn: (zvolte jednu nejvýstižnější odpověď)

- a) zájmem učitelky
- b) předchozími zkušenostmi učitelky
- c) tvořivostí učitelky
- d) domluvou s kolegyní ve třídě
- e) tematickým celkem, blokem
- f) materiálními podmínkami třídy
- g) věkem dětí
- h) počtem dětí ve třídě
- i) předchozími zkušenostmi dětí
- j) jiným.....

6. Používáte spíše tradiční výtvarné techniky? (zvolte jednu odpověď)

- a) ano
a proč.....
- b) nepoužívám

7. Používáte spíše netradiční výtvarné techniky? (zvolte jednu odpověď)

- a) ano
a proč.....
- b) nepoužívám

8. Co vidíte jako hlavní riziko nebo problém při využívání netradičních výtvarných technik? (zvolte jednu nejvýstižnější odpověď)

- a) bezpečnost dětí
- b) neznalost práce s technikou
- c) nevybavenost třídy
- d) časová náročnost
- e) nedostatečná fantazie
- f) jiné.....

9. Snažíte se nacházet nové netradiční experimentální techniky?

- a) ano

b) ne

10. Kde hledáte inspiraci pro nové výtvarné techniky? (zvolte jednu nejméně tři odpovědi)

a) na kurzech

b) z literatury

c) z časopisů

d) z TV

e) z internetu

f) mám mnoho zkušeností, nepotřebuji vyhledávat

g) jiné.....

11. Jaké výtvarné materiály nejčastěji využíváte? (zvolte jednu nejméně tři odpovědi)

a) temperové barvy

b) pastelky

c) prstové barvy

d) voskovky

e) vodové barvy

f) akrylové barvy

g) anilinové barvy

h) fixy

i) jiné.....

12. Jaké tradiční výtvarné techniky využíváte? (můžete vybrat více odpovědí)

a) kreslení

b) malování

c) modelování

d) jiné.....

13. Jaké netradiční výtvarné techniky využíváte? (můžete vybrat více odpovědí)

a) koláž

b) land art

c) muchláž

d) malování na textil

- e) skládání origami
- f) dekoláž
- g) enkaustika
- h) roláž
- i) dekupáž
- j) jiné.....

14. U vás ve třídě si děti volí nejraději ve volné hře: (zvolte jednu nejméně výstižnější

odpověď)

- a) kresbu
- b) malbu
- c) modelování
- d) stříhání
- e) preferují jiné aktivity než výtvarné

15. Při volné kresbě si děti nejčastěji vybírají: (zvolte jednu nejméně výstižnější

odpověď)

- a) pastelky
- b) voskovky
- c) fixy
- d) křídly

16. Enkaustika je (zvolte jednu odpověď)

- a) kreslení na textil
- b) malování skvrn do vlhkého podkladu
- c) malování horkým voskem
- d) nevím

17. Malba s anilínovými barvami (zvolte jednu odpověď)

- a) je v mateřské škole dovolena
- b) barvy jsou jedovaté, nejsou v mateřské škole doporučovány
- c) barvy jsou jedovaté, nesmí se v mateřské škole používat
- d) nevím

Příloha č. 2 Výtvarné činnosti s dětmi v mateřských školách

V této části bakalářské práce publikuji svou tvorbu výtvarných činností s předškolními dětmi v MŠ. Veškeré fotografie i činnosti jsem měla možnost dělat s dětmi v mateřské škole v rámci své praxe.

Modelování-Tradiční výtvarná technika

Téma: Copak se děje v trávě

Pomůcky: barevné papíry-červený, zelený, žlutý, oranžový, modelína různých barev, kaštiny, černé fixy, hřebíčky

Věk dětí: 3-4 roky

Postup: Pro začátek děti vymodelují tělo šneka. Vytvarují z modelíny váleček, tím vytvoří tělo šneka. Na kaštan děti fixou dokreslí spirálu. Připravenou ulitu (z kaštanu) následně připevníme na tělo šneka. Šnekovi doděláme oči z modelíny a růžky z hřebíčku. Na připravený list nakreslí děti černou fixou žilnatinu listu.



Obrázek 1 č.1, Zdroj vlastní práce autora

Malování-Tradiční výtvarná technika-Vlny

Téma: Co se děje u rybníka

Pomůcky: čtvrtky, šablony rybníka, omalovánka hastrmana, nůžky, pastelky, temperová barva-modrá, štětce, tužky, lepidlo tyčinkové

Věk dětí: 3-4 roky

Postup: Děti si na čtvrtku obkreslí šablonu rybníka. Následně rybník vymalují krouživými pohyby ruky modrou temperovou barvou. Poté dají připravený rybník uschnout na vyhrazené místo. Během čekání na uschnutí rybníku si děti vystříhnou nůžkami hastrmana. Hastrmana vybarví pastelkami dle své fantazie. A jako poslední krok přilepí hastrmana na rybník.



Obrázek 2 č.2, Zdroj: vlastní práce autora

Lepení-Tradiční výtvarná technika

Téma: Pejsek a kočička

Pomůcky: melta, lepidlo Herkules, štětce, čtvrtky, šablona psa, štětce, tužka

Věk dětí: 4,5-5 let

Postup: Nejprve stříháme proužky trávy, ale nebudeme dostříhovat až do konce papíru. Šablonu pejska obkreslíme tužkou na papír. Po obkreslení pejska natřeme plochu lepidlem. Papír posypeme meltou. Přilepíme trávu pejskovi na spodní část papíru. Na závěr přilepíme pejskovi oko.



Obrázek 3 č.3, Zdroj: vlastní práce autora



Obrázek 4 č.4, Zdroj: vlastní práce autora

Kresba-Tradiční výtvarná technika

Téma: Den matek

Pomůcky: pracovní list, pastelky

Věk dětí: 2,5-6 let

Postup: Děti do rámečku nakreslí svou maminku. A následně s paní učitelkou odpoví na otázky ohledně jejich maminky. A paní učitelka údaje zapíše na pravou stranu papíru.



Obrázek 5 č.5, Zdroj: vlastní práce autora

Malba-Tradiční výtvarná technika

Téma: Jarní květiny

Pomůcky: temperové barvy-zelená, červená, oranžová, tužky, čtvrtky, štětce, kelímek s vodou, šablona květu

Věk dětí: 3-4 roky

Postup: Na papíru mají děti obkreslené květy tulipánů. Úkolem dětí je vymalovat květy dle vlastní fantazie. A domalovat tulipánům stoněk s listy.



Obrázek 6 č.6, Zdroj: vlastní práce autora

Malba-Tradiční výtvarná technika

Téma: Kampak letí motýli

Pomůcky: vodové barvy, štětce, kelímky s vodou, černý barevný papír, voskovky, čtvrtky, šablona motýla, tyčinkové lepidlo

Věk dětí: 3-4 roky

Postup: Děti si obkreslí motýla. Následně mu vytvoří ozdoby na křídlech. Snaží se, aby byly souměrné. Poté nanesou vodové barvy na celého motýla. Odnosou výkres uschnout na předem domluvené místo. Na závěr přilepí motýlovi tělo.



Obrázek 7 č.7, Zdroj: vlastní práce autora

Lepení- Tradiční výtvarná technika

Téma: Držíme masopust

Pomůcky: papírový talíř, barevné papíry, temperové barvy-šedá, hnědá, fixa, lepidla tyčinková

Věk dětí: 4-5 let

Postup: V první řadě si děti vyberou, jestli chtějí dělat lva nebo kočku. Poté namalují barvou celý talířek. Nechají nabarvený papírový talíř uschnout. Po uschnutí děti přilepí zvířatům uši, oči, pusu. A na konec dokreslí vousy fixou.



Obrázek 8 č.8, Zdroj: vlastní práce autora

Obtiskování-Netradiční výtvarná technika

Téma: Podzim klepe na dveře v barevné zástěře

Pomůcky: temperové barvy-zelená, hnědá, červená, oranžová, štětce, připravená šablona stromu, javorové listy

Věk dětí: 2,5-6 let

Postup: Děti si před sebou dají list žilnatinou nahoru. Následně samostatně natřou list temperovými barvami. Barvu listu si děti vyberou dle vlastní fantazie. Mají k dispozici zelenou, hnědou, červenou, oranžovou temperovou barvu. List následně děti obtisknou na připravený strom.

Společná práce dětí



Obrázek 9 č.9, Zdroj: vlastní práce autora

Obtiskování Netradiční výtvarná technika

Téma: Kampak letí motýli

Pomůcky: temperové barvy-zelená, růžová, oranžová, žlutá, modrá, černá, štětce, připravená šablona motýla

Věk dětí: 4-5 let

Postup: Šablonu motýla přeložíme jako knihu. Na jednu stranu nanese temperové barvy dle fantazie. Poté přiložíme k sobě obě strany čtvrtky, zatlačíme na ni. Opatrně rozevřeme strany čtvrtek. Následně domalujeme motýlovi černou barvou tykadla.

Origami-Netradiční výtvarná technika

Pomůcky: červený, zelený, černý barevný papír, štětce, černá temperová barva, lepidlo

Postup: Paní učitelka skládá berušku s dětmi krok po kroku. Poskládanou berušku přilepí děti na zelený papír. Dále děti domalují štětcem berušce černé puntíky a přilepí tykadla.



Obrázek 10 č.10, Zdroj: vlastní práce autora